

Informatīvais ziņojums par Latvijas Pašvaldību savienības priekšlikumu grozījumiem Publisko iepirkumu likumā izvērtējumu

Ministru prezidents 2010.gada 9.februārī (vēstule Nr.111-1/19) ir devis uzdevumu Finanšu ministrijai (turpmāk – FM) izvērtēt 2010.gada 28.janvārī tikšanās laikā ar Novadu apvienības valdi (Latvijas Pašvaldību savienības (turpmāk - LPS) struktūrvienība) identificētās problēmas saistībā ar nepieciešamību nodrošināt ātrāku publiskā iepirkuma procesu, samazinot administratīvo procedūru skaitu, vienlaikus palielinot pasūtītāja atbildību par sasniegtajiem rezultātiem. LPS 2010.gada 28.februāra vēstulē Nr.022010478/A691, kas adresēta Iepirkumu uzraudzības birojam (turpmāk – IUB), ir konkretizējusi izteiktos priekšlikumus, kuru izvērtēšana veicama.

Lai izvērtētu iesniegtos priekšlikumus, ar finanšu ministra 2010.gada 15.februāra rīkojumu Nr.110 „Par darba grupas izveidi” ir izveidota darba grupa IUB vadītāja A.Tiknusa vadībā. Darba grupā iekļauti pārstāvji no LPS, FM, IUB, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas un Tieslietu ministrijas. Darba grupa 2010.gada 19.februārī uzklaušīja LPS un tās pieaicināto personu priekšlikumus un diskutēja par tiem, vienojoties informatīvā ziņojuma veidā sagatavot pārskatu par izvērtējamajiem jautājumiem.

Izpildot doto uzdevumu, FM informatīvā ziņojuma veidā ir sagatavojuši izvērtējumu par Latvijā, Igaunijā un Lietuvā spēkā esošo normatīvo regulējumu attiecībā uz piemērojamajām iepirkuma procedūrām, tajās noteikto pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņiem un pasūtītāju pieņemto lēmumu apstrīdēšanas termiņiem, kā arī izvērtējusi LPS izteiktos priekšlikumus grozījumiem Publisko iepirkumu likumā (turpmāk – PIL). Informatīvā ziņojuma sagatavošanā izmantota arī Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas apkopotā informācija par pašvaldību problēmām publisko iepirkumu jomā un citiem faktoriem, kas ietekmē kvalitatīva iepirkuma procesa vadību un rada šķēršļus efektīvai publisko iepirkumu nodrošināšanai (Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas 2010.gada 11.marta vēstule Nr.2.1-04/1802/1739).

Informatīvais ziņojums strukturēts divās daļās. Pirmajā daļā dots iepirkuma procedūru veikšanai nepieciešamā laika izvērtējums un salīdzinājums ar Igauniju un Lietuvu, kā arī apkopotī priekšlikumi attiecībā uz iespējamajiem pasākumiem iepirkuma procedūru norises laika saīsināšanai. Savukārt informatīvā ziņojuma otrajā daļā dots LPS izteikto priekšlikumu grozījumiem PIL izvērtējums.

1. Iepirkuma procedūru veikšanai nepieciešamā laika izvērtējums

1.1. Latvijā noteiktais normatīvais regulējums un tā piemērošana

Iepirkuma procedūru veikšanai nepieciešamo un patērēto laika periodu nosacīti var iedalīt trijās kategorijās.

Pirmajā kategorijā ietilpst laika periods, kas iepirkuma veikšanai nepieciešams saskaņā ar normatīvajiem aktiem. Šī kategorija ietver:

- 1) pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu;
- 2) t.s. nogaidīšanas termiņu pirms iepirkuma līguma noslēgšanas jeb termiņu pasūtītāju pieņemto lēmumu apstrīdēšanai.

Atkarībā no piemērojamās iepirkuma procedūras un paredzamās līgumcenas pasūtītājiem ir pienākums noteikt atbilstošu termiņu pieteikumu un piedāvājumu sagatavošanai un iesniegšanai. Šobrīd PIL paredzētie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi atkarībā no piemērojamās iepirkuma procedūras un iepirkuma paredzamās līgumcenas ir apkopoti 1.tabulā.

1.tabula

**PIL noteiktie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi
atkarībā no piemērojamās iepirkuma procedūras un iepirkuma paredzamās
līgumcenas**

	Ls 3 000 līdz Ls 19 999 piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 10 000 līdz Ls 119 999 būvdarbu līgumiem	Ls 20 000 līdz Ls 87 887 piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 120 000 līdz Ls 3 406 519 būvdarbu līgumiem	Ls 87 888 vai lielāka piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 3 406 520 vai lielāka būvdarbu līgumiem
8. ¹ panta kārtībā veicamais iepirkums	15 dienas*	-	-
Atklāts konkurss	-	30 dienas*	52 dienas*
Slēgts konkurss	-	25 dienas** + 25 dienas*	37 dienas** + 40 dienas*
Sarunu procedūra***	-	25 dienas** + 10 dienas*	37 dienas** + 10 dienas*
PIL 2.pielikuma B daļas pakalpojumu iepirkums	Ar normatīvo aktu nav noteikts minimālais dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai, to nosaka pasūtītājs atbilstoši slēdzamā līguma specifikai un apjomam.		

* Dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai.

** Dienu skaits pieteikumu iesniegšanai.

*** Sarunu procedūrā, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu piedāvājumu iesniegšanas termiņu var noteikt arī īsāku par 10 dienām, ja pasūtītājs un kandidāti vienojas.

Tabulā ar sarkanu krāsu iekrāsoti tie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi, kurus nosaka publisko iepirkumu jomu regulējošā Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (turpmāk – Direktīva 2004/18). Savukārt zaļā krāsā iekrāsoti tie gadījumi, kad Eiropas Savienības dalībvalstīm ir rīcības brīvība noteikt īsākus minimālos pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, vienlaikus ievērojot Eiropas Savienības Tiesas (līdz Lisabonas līguma spēkā stāšanās brīdim – Eiropas Kopienu Tiesas) judikatūrā un Eiropas Komisijas skaidrojumā par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas

publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi, definētos noteikumus, kuru mērķis ir novērst diskrimināciju un veicināt konkurenci, tajā skaitā, atvēlot piegādātājiem pietiekami ilgu laiku pieteikumu un piedāvājumu sagatavošanai un iesniegšanai.

FM un IUB pieredze saistībā ar PIL ietvertajām nacionālā līmeņa iepirkuma procedūrām apliecina, ka publisko iepirkumu līgumcenu robežu noteikšana, no kurām ir piemērojamas PIL regulētās nacionālās iepirkuma procedūras un iepirkumu veikšanas kārtības, tajā skaitā šajās procedūrās noteiktie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi, vienmēr ir bijuši asu diskusiju priekšmets starp pasūtītājus un piegādātājus pārstāvošajām organizācijām un ir noteikti kā kompromisa risinājums. Kā piemēru var minēt gan PIL pieņemšanas procesu 2006.gadā, kad likuma autori kā līgumcenu robežu, no kuras piemērojamas likumā regulētās nacionālās iepirkuma procedūras bija paredzējuši 10 000 latu, bet Saeima, balsojot par likumprojektu trešajā lasījumā, nolēma, ka PIL jāietver vienkāršots regulējums arī attiecībā uz iepirkumiem, kuru vērtība ir robežās no 1 000 latu līdz 10 000 latu. Līdzīgi, veicot grozījumus PIL 2009.gadā, dažādos lēmumu pieņemšanas līmeņos tika aplūkoti dažādi iespējamie publisko iepirkumu līgumcenu robežu risinājumi, tomēr Saeimā būtiska nevalstisko organizāciju spiediena rezultātā kā kompromiss tika panākts šobrīd PIL ietvertās publisko iepirkumu līgumcenu robežas. Līdzīga situācija ir bijusi arī, piemēram, saistībā ar PIL 8.¹ pantā noteikto termiņu piedāvājumu iesniegšanai. Likuma izstrādātāju piedāvātais minimālais termiņš piedāvājumu iesniegšanai bija piecas dienas, tomēr virkne piegādātājus pārstāvošās sabiedriskās organizācijas uzstāja uz garāku piedāvājumu iesniegšanas termiņu, ko Saeima ņēma vērā.

Vienlaikus PIL 29.panta astotajā līdz 13.daļā ir paredzēti vairāki gadījumi, kad iepriekš norādītie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi var tikt saīsināti.

1) *Piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšana, ja ir publicēts iepriekšējs informatīvs paziņojums.* PIL paredz iespēju kā minimālo piedāvājumu iesniegšanas termiņu atklātā un slēgtā konkursā noteikt 36 dienas parasti nosakāmo 52 dienu vietā, ja pasūtītājs mazāk kā 52 dienas un ne vairāk kā 12 mēnešus pirms konkrētās iepirkuma procedūras uzsākšanas publicējis iepriekšējo informatīvo paziņojumu, kurā ietverta informācija par plānoto iepirkumu (aplūkojamais piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsinājums attiecas uz iepirkumiem, kuru paredzamā līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka). Bez tam galējas nepieciešamības jeb steidzamības, kas radusies no pasūtītāja neatkarīgu iemeslu dēļ, gadījumā pasūtītājs pie iepriekš minētajiem nosacījumiem kā piedāvājumu iesniegšanas minimālo termiņu var noteikt 22 dienas parasti nosakāmo 52 vai 30 dienu vietā (aplūkojamais piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsinājums attiecas uz iepirkumiem neatkarīgi no veicamā iepirkuma paredzamās līgumcenas).

IUB apkopotā informācija liecina, ka iepriekšējie informatīvie paziņojumi 2008. un 2009.gadā saistībā ar veiktajām iepirkuma procedūrām, kuru paredzamā līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka, ir tikuši publicēti tikai aptuveni 6 procentos gadījumu, kas nozīmē, ka pasūtītāji reti ir izmantojuši PIL dotās iespējas šajos iepirkumos saīsināt piedāvājumu iesniegšanas termiņu.

2) *Pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšana, ja izmanto Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša dokumentu elektronisko saņemšanas sistēmu.* PIL paredz iespēju noteiktos gadījumos minimālo pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināt par septiņām dienām (aplūkojamais piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsinājums attiecas uz iepirkumiem, kuru paredzamā līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka).

Līdz šim minēto pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespēju nevarēja izmantot, jo IUB informācijas sistēma nenodrošināja iepirkumu paziņojumu nosūtīšanu Eiropas Savienības Oficiālajam Vēstnesim, izmantojot tā dokumentu elektronisko saņemšanas sistēmu. Minētā pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespēja būs nodrošināta, IUB izstrādājot un ieviešot jauno Publikāciju vadības sistēmu. Šobrīd sekmīgi norit IUB Publikāciju vadības sistēmas un Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša dokumentu elektroniskās saņemšanas sistēmas sadarbības testēšana un paredzams, ka ne vēlāk kā mēneša laikā IUB nodrošinās aplūkojamās pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšanas iespējas izmantošanu.

3) *Piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšana, ja pasūtītājs nodrošina brīvu un tiešu elektronisko pieeju iepirkuma procedūras dokumentiem un visiem papildus nepieciešamajiem dokumentiem.* PIL paredz iespēju noteiktos gadījumos piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināt par piecām dienām, ja pasūtītājs nodrošina brīvu un tiešu elektronisko pieeju iepirkuma procedūras dokumentiem un visiem papildus nepieciešamajiem dokumentiem (aplūkojamais piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsinājums attiecas uz iepirkumiem, kuru paredzamā līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka). Šis un iepriekš minētajā punktā norādītais piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsinājums var tik summēts.

Ir pasūtītāji, kas minēto piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšanas iespēju izmanto, tomēr vairumā gadījumu pasūtītāji izvēlas iepirkuma procedūras dokumentus izsniegt piegādātājiem drukātā veidā, tajā skaitā nosakot samaksu par iepirkuma procedūras dokumentu izsniegšanu, kā rezultātā aplūkojamā piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšanas iespēja nevar tikt izmantota.

4) *Pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšana galējas nepieciešamības dēļ.* PIL paredz iespēju slēgtā konkursā vai sarunu procedūrā, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu, ja pasūtītājam galējas nepieciešamības dēļ nav iespējams ievērot PIL noteiktos pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, noteikt termiņu pieteikumu iesniegšanai, kurš nedrīkst būt īsāks par 15 dienām no dienas, kad paziņojums par līgumu nosūtīts Eiropas Savienības Oficiālajam Vēstnesim vai publicēts IUB mājaslapā internetā, kā arī slēgtā konkursā — piedāvājumu iesniegšanas termiņu, kurš nav īsāks par 10 dienām no dienas, kad uzaicinājums iesniegt piedāvājumu nosūtīts atlasītajiem kandidātiem (aplūkojamais piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsinājums attiecas uz iepirkumiem neatkarīgi no veicamā iepirkuma paredzamās līgumcenas).

Aplūkojamā pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšana atbilstoši tās formulējumam ir piemērojama izņēmuma gadījumos, kad steidzamības dēļ nav iespējams ievērot parasti nosakāmos piedāvājumu iesniegšanas termiņus, turklāt

pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas gadījumā termins „steidzamība” ir interpretējams šauri, t.i., neattiecinot to uz jebkuru steidzamības gadījumu, kad, piemēram, pasūtītāja bezdarbības dēļ iepirkuma veikšana ir uzsākta novēloti. Vienlaikus Eiropas Komisija ir paziņojusi (gan preses rīkstu veidā, gan organizēto Konsultatīvās komitejas par valsts līgumiem sanāksmēs), ka konkrētu divu gadu laikā – 2009. un 2010.gadā - tā pieļaus brīvāku pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanu slēgta konkursa un sarunu procedūras gadījumā, t.i., tik strikti kā līdz šim nevērtēs pamatojumu piedāvājumu iesniegšanas termiņa saīsināšanai, ja iepirkuma paātrinātas norises rezultātā tiek stimulēta ekonomika vai veiktas darbības, kuru mērķis ir ekonomiskās krīzes pārvarēšana. Mērķis stimulēt ekonomiku neizslēdz pasūtītāja pienākumu nodrošināt brīvu un godīgu konkurenci piegādātāju starpā.

Lai arī minētā pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespēja nav izmantojama kārtējo iepirkumu, lai nodrošinātu pasūtītāja darbību gadījumā (piemēram, pārtikas, biroja papīra vai datortehnikas iepirkumiem), tomēr tā krīzes apstākļos var tikt izmantota tādu investīciju projektu realizācijai, kas ir būtiski ekonomikas stimulēšanai. Par šādiem projektiem var uzskatīt valsts un reģionāla mēroga infrastruktūras būvniecības projektus, zinātniskās pētniecības un citus projektus, kas tieši vai netieši dos ieguldījumu ekonomikas stimulēšanā.

Attiecībā uz pasūtītāju pieņemto lēmumu iepirkuma procedūrās apstrīdēšanas termiņu noteikšanu, šobrīd PIL 67.panta ceturrtā daļa nosaka, ka iepirkuma līgumu vai vispārīgo vienošanos slēdz ne agrāk kā 11.dienā pēc dienas, kad šim likumam atbilstošs paziņojums par iepirkuma procedūras rezultātiem publicēts internetā. Minētajā termiņā ietvertās 10 dienas atbilstoši PIL 83.panta otrajai daļai ir paredzētas tiesību nepieciešamības gadījumā apstrīdēt iepirkuma procedūras rezultātus izmantošanai. Aplūkojamais termiņš ir plašāka normatīvā regulējuma sastāvdaļa, kura mērķis ir nodrošināt efektīvu kontroli pār iepirkuma procedūru norises tiesiskumu, garantējot piegādātāju iespējas efektīvi apstrīdēt iepirkuma procedūrās pieņemtos lēmumus līdz iepirkuma līgumu noslēgšanai.

Ar Saeimā šobrīd izskatāmajiem grozījumiem PIL paredzēts minēto termiņu saskaņot ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 11.decembra direktīvas 2007/66/EK, ar ko Padomes direktīvas 89/665/EEK un 92/13/EEK groza attiecībā uz pārskatīšanas procedūru efektivitātes uzlabošanu valsts līgumu piešķiršanas jomā (turpmāk – Direktīva 2007/66/EK), prasībām. Ar grozījumiem PIL šo termiņu paredzēts diferencēt atkarībā no slēdzamā iepirkuma līguma paredzamās līgumcenas, kā arī atkarībā no izmantotajiem informācijas par iepirkuma procedūras rezultātiem un pasūtītāja pieņemtajiem lēmumiem nosūtīšanas veida. Minētais termiņš tiks noteikts robežās no piecām darbdienām līdz 15 dienām. Detalizētāk par minētajiem grozījumiem skatīt šā informatīvā ziņojuma 2.8.punktu.

Otrajā kategorijā ietilpst laika periods, kas saistīts ar pašu pasūtītāju darbību iepirkuma procedūrās. Iepirkuma dokumentācijas (piemēram, nolikuma un tehnisko specifikāciju) izstrādes laiks, piedāvājumu izvērtēšanas laiks, kā arī iepirkuma līguma noslēgšanas laiks nav noteikts ar normatīvajiem aktiem un ir atkarīgs no pašu pasūtītāju resursiem, pieredzes un darbības organizācijas. Minētajām darbībām patērēto laika periodu būtiski ietekmē arī slēdzamā iepirkuma līguma apjoms, specifika un sarežģītība.

IUB rīcībā nav informācijas par to, cik ilgā laikā pasūtītāji parasti izstrādā iepirkuma procedūras dokumentus. Minētais termiņš var būt no dažām dienām vienveidīgu un salīdzinoši vienkāršu iepirkumu veikšanas gadījumā, līdz vairākiem mēnešiem, kad iepirkuma procedūras izstrādei tiek piesaistīti dažādi speciālisti kā ārpalpojums, kas tiek iepirkts atsevišķas iepirkuma procedūras rezultātā, ja plānotais iepirkums ir sarežģīts, piemēram, tā rezultātā paredzēts izmantot publiskās un privātās partnerības modeli.

Izvērtējot apkopoto statistiku par 2009.gadu, ir konstatējams vidēji patērētais laiks piedāvājumu izvērtēšanai iepirkuma procedūrās (skatīt 2.tabulu).

2.tabula

Vidēji patērētais laiks piedāvājumu izvērtēšanai iepirkuma procedūrās atkarībā no slēdzamā līguma vērtības un priekšmeta

	Preces	Pakalpojumi	Būvdarbi
Atklāts konkurss (līgumcena vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka)	27,4 dienas	37,4 dienas	53,4 dienas
Atklāts konkurss (līgumcena mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām)	21,8 dienas	23,5 dienas	29,2 dienas
Slēgts konkurss (līgumcena vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka)	-	30,0 dienas	-
Slēgts konkurss (līgumcena mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām)	-	6,0 dienas	17,5 dienas

Iepirkuma līguma noslēgšanas laiks, skaitot no brīža, kad pasūtītājam šādas tiesības ir radušās, t.i., ir beidzies PIL 83.panta otrajā daļā noteiktais iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanas termiņš, līdz brīdim, kad iepirkuma līgums ir noslēgts, ir atkarīgs vienīgi no paša pasūtītāja darbības, vēlmēm un iespējām, tomēr jebkurā gadījumā PIL ietvertās normas šo termiņu nekādā veidā neietekmē un nereglamentē.

Trešajā kategorijā ietilpst laika periods, kas nepieciešams gadījumos, kad iepirkuma procedūras rezultāti tiek apstrīdēti, iesniedzot iesniegumu IUB. Ja iepirkuma procedūras rezultāti tiek apstrīdēti IUB, PIL paredz mēnesi ilgu termiņu šādu iesniegumu izskatīšanai, kā arī papildus trīs darbdienu iesniegumu izskatīšanas komisijas (turpmāk – IIK) lēmuma sagatavošanai un nosūtīšanai. Detalizētāku aplūkojamā termiņa izvērtējumu skatīt šā informatīvā ziņojuma 2.12.punktā. Jāņem arī vērā, ka IUB IIK pieņemto lēmumu pārsūdzēšana tiesā neaptur šā lēmuma izpildi, kas nozīmē, ka, ja tiesā tiek pārsūdzēts pasūtītājam labvēlīgs IUB IIK lēmums, pasūtītājam un iepirkuma procedūrā noteiktajam uzvarētājam netiek liegts noslēgt un izpildīt iepirkuma līgumu.

1.2. Pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas un pasūtītāju pieņemto lēmumu apstrīdēšanas termiņi Igaunijas un Lietuvas publisko iepirkumu likumos

Igaunijā publisko iepirkumu jomu šobrīd regulē 2007.gada 24.janvārī pieņemtais Publisko iepirkumu likums. Tāpat kā Latvijas Publisko iepirkumu likums, arī Igaunijas Publisko iepirkumu likums paredz gan t.s. Eiropas Savienības līmeņa iepirkuma procedūras, kuras atbilst Direktīvas 2004/18/EK noteikumiem, gan nacionālā līmeņa iepirkuma procedūras.

Arī Igaunijā Eiropas Savienības līmeņa iepirkuma procedūras ir jāpiemēro no tām pašām publisko iepirkumu līgumcenu robežām, no kurām minētās iepirkuma procedūras ir jāpiemēro Latvijā, proti, 125 000 euro (aptuveni Ls 87 888) piegādes un pakalpojumu līguma gadījumā un 4 845 000 euro (aptuveni Ls 3 406 520) būvdarbu līguma gadījumā. Savukārt nacionālā līmeņa iepirkuma procedūras pasūtītājiem jāpiemēro, ja iepirkuma paredzamā līgumcena piegādes un pakalpojumu līguma gadījumā ir 40 000 euro (aptuveni Ls 28 112) vai lielāka, bet būvdarbu līguma gadījumā tā ir 250 000 euro (aptuveni Ls 175 701) vai lielāka. Tāpat Igaunijā gadījumos, kad iepirkuma paredzamā līgumcena ir mazāka par minētajām līgumcenu robežām, bet piegādes un pakalpojumu līguma gadījumā vienāda ar 20 000 euro (aptuveni Ls 14 056) vai lielāka un būvdarbu līguma gadījumā tā ir 130 000 euro (aptuveni Ls 91 364) vai lielāka, pasūtītājam ir pienākums izsludināt iepirkumu savā mājaslapā internetā vai vietējā laikrakstā. Igaunijas Publisko iepirkumu likumā noteiktie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi atkarībā no piemērojamās līgumcenas ir norādīti 2.tabulā. Savukārt pasūtītāja pieņemto lēmumu apstrīdēšanas termiņš iepirkuma procedūrās ir 14 dienas no paziņojuma par iepirkuma procedūras rezultātiem nosūtīšanas kandidātiem un pretendentiem (jāņem vērā, ka Igaunijā vēl nav ieviestas Direktīvas 2007/66/EK prasības).

3.tabula

Igaunijas Publisko iepirkumu likumā noteiktie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi atkarībā no piemērojamās iepirkuma procedūras un iepirkuma paredzamās līgumcenas

	Ls 14 056 līdz Ls 28 111 piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 91 364 līdz Ls 175 700 būvdarbu līgumiem	Ls 28 112 līdz Ls 87 887 piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 175 701 līdz Ls 3 406 520 būvdarbu līgumiem	Ls 87 888 vai lielāka piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 3 406 520 vai lielāka būvdarbu līgumiem
16.panta sestajā daļā noteiktajā kārtībā veicamais iepirkums	Ar normatīvo aktu nav noteikts minimālais dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai, to nosaka pasūtītājs atbilstoši slēdzamā līguma specifikai un apjomam.	-	-
Atklāts konkurss	-	15 dienas* piegādes un pakalpojumu līguma gadījumā	52 dienas*

		22 dienas* būvdarbu līguma gadījumā	
Slēgts konkurss	-	7 dienas** + 15 dienas* piegādes un pakalpojumu līguma gadījumā	37 dienas** + 40 dienas*
		7 dienas** + 22 dienas* būvdarbu līguma gadījumā	
Sarunu procedūra***	-	7 dienas** + 15 dienas* piegādes un pakalpojumu līguma gadījumā	37 dienas** + 10 dienas*
		7 dienas** + 22 dienas* būvdarbu līguma gadījumā	
B daļas pakalpojumu iepirkums	-	Ar normatīvo aktu nav noteikts minimālais dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai, to nosaka pasūtītājs atbilstoši slēdzamā līguma specifikai un apjomam.	

* Dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai.

** Dienu skaits pieteikumu iesniegšanai.

*** Sarunu procedūrā, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu piedāvājumu iesniegšanas termiņu var noteikt arī īsāku par norādīto dienu skaitu, ja pasūtītājs un kandidāti vienojas.

Lietuvā publisko iepirkumu jomu šobrīd regulē 1996.gadā pieņemtais un vēlāk vairākas reizes grozītais (pēdējie grozījumi 2010.gada februārī¹) Publisko iepirkumu likums. Tāpat kā Latvijas Publisko iepirkumu likums, arī Lietuvas Publisko iepirkumu likums paredz gan t.s. Eiropas Savienības līmeņa iepirkuma procedūras, kuras atbilst Direktīvas 2004/18/EK noteikumiem, gan nacionālā līmeņa iepirkuma procedūras.

Ja Eiropas Savienības līmeņa iepirkuma procedūras ir tādas pašas kā Latvijā un Igaunijā, tad nacionālās iepirkuma procedūras būtiski atšķiras. Atšķirības veido apstākļi, ka Lietuvā nav noteiktas publisko iepirkumu līgumcenu robežas, no kurām jāsāk piemērot Lietuvas Publisko iepirkumu likums, tādējādi tajā noteiktās nacionālās iepirkuma procedūras aptver visus iepirkumus, kuru vērtība ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām. Lietuvā noteiktajās iepirkuma procedūrās noteiktais minimālais piedāvājumu iesniegšanas termiņš ir īsāks kā Latvijā un Igaunijā (skatīt. 3.tabulu), tomēr visi iepirkumi ir apstrīdami pirms iepirkuma līguma noslēgšanas, vispirms iesniedzot iesniegumu pasūtītājam, bet pēc tam nepieciešamības gadījumā pasūtītāja lēmumu pārsūdzot tiesā. Attiecīgi pasūtītājam var būt nepieciešams noteikt garāku pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu. Tāpat Lietuvā paziņojumi par visiem iepirkumiem ir publicējami centralizēti, turklāt centralizēti ir publicējami arī visi iepirkuma procedūru dokumenti. Savukārt pasūtītāja pieņemto lēmumu apstrīdēšanas termiņš iepirkuma procedūrās ir noteikts atkarībā no slēdzamā iepirkuma līguma vērtības un tas ir piecas darbdienu līdz 15 dienas no lēmuma par iepirkuma procedūras rezultātiem paziņošanas kandidātiem un pretendentiem.

4.tabula

¹ Ievērojot, ka pēdējie grozījumi Lietuvas Publisko iepirkumu likumā nav tulkoti angļu vai krievu valodā, Lietuvā piemērojamais normatīvais regulējums noskaidrots telefoniski un sniegtā informācija atsevišķos aspektos var būt neprecīza.

Lietuvas Publisko iepirkumu likumā noteiktie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi atkarībā no piemērojamās iepirkuma procedūras un iepirkuma paredzamās līgumcenas

	Mazāka par Ls 87 888 piegādes un pakalpojumu līgumiem vai mazāka par Ls 3 406 520 būvdarbu līgumiem	Ls 87 888 vai lielāka piegādes un pakalpojumu līgumiem vai Ls 3 406 520 vai lielāka būvdarbu līgumiem
Atklāts konkurss	7 darbdienas*	52 dienas*
Slēgts konkurss	7 darbdienas** + 7 darbdienas*	37 dienas** + 40 dienas*
Sarunu procedūra***	7 darbdienas** + 7 darbdienas*	37 dienas** + 10 dienas*
B daļas pakalpojumu iepirkums	Ar normatīvo aktu nav noteikts minimālais dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai, to nosaka pasūtītājs atbilstoši slēdzamā līguma specifikai un apjomam.	

* Dienu skaits piedāvājumu iesniegšanai.

** Dienu skaits pieteikumu iesniegšanai.

*** Sarunu procedūrā, iepriekš publicējot paziņojumu par līgumu piedāvājumu iesniegšanas termiņu var noteikt arī īsāku norādīto dienu skaitu, ja pasūtītājs un kandidāti vienojas.

1.3. Secinājumi un priekšlikumi

Salīdzinot visās trijās Baltijas valstīs izvēlētos risinājumus administratīvi regulēto termiņu noteikšanai saistībā ar iepirkumiem, kuru vērtība ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām, jākonstatē, ka Latvijā un Igaunijā esošie risinājumi ir līdzīgi, lai arī Igaunijā noteiktie pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņi par vienu līdz divām nedēļām ir īsāki un attiecīgās publisko iepirkumu līgumcenu robežas augstākas.

FM norāda, ka ar grozījumiem Lietuvas Publisko iepirkumu likumā ieviestā pieeja, kas paredz nacionālo iepirkuma procedūru piemērošanu ikviena iepirkuma gadījumā, vienlaikus nosakot salīdzinoši īsus pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, kā arī paredzot jebkuru pasūtītāju pieņemto lēmumu apstrīdēšanas iespējas, praksē vēl nav novērtēta un pēc būtības attiecībā uz noteikto termiņu ilgumu nav salīdzināma ar Latvijā un Igaunijā izvēlēto pieeju. Praksē piedāvājumu iesniegšanas termiņi visdrīzāk būs garāki par noteiktajām septiņām darbdienām, jo apšaubāms, ka, piemēram, būvdarbu līguma gadījumā, kura paredzamā līgumcena ir 2 000 000 latu piedāvājumu ir iespējams sagatavot septiņu darbdienu laikā. Minimālo termiņu noteikšana var būt pamats šādu lēmumu apstrīdēšanai, tādējādi jebkurā gadījumā pasūtītājs iepirkuma veikšanai var patērēt ievērojami ilgāku laiku lēmuma par termiņa pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanai apstrīdēšanas gadījumā, nekā uzreiz nosakot pietiekami garu pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu. Tāpat gan Latvijā, gan Igaunijā likumdevējs ir noteicis publisko iepirkumu līgumcenu robežas, no kurām vispār ir iespējama pieņemto lēmumu apstrīdēšana pirms iepirkuma līguma noslēgšanas, tādējādi nodalot iepirkumus ar salīdzinoši mazu vērtību un neparedzot to apstrīdēšanas iespējas, tādējādi neaizkavējot iepirkuma līgumu noslēgšanu tajos.

Šobrīd Latvijā termiņš, kas paredzēts pasūtītāju pieņemto lēmumu iepirkuma procedūrās apstrīdēšanai, ir salīdzinoši īsāks nekā Igaunijā (Lietuvā šobrīd minētais termiņš ir garāks nekā Latvijā un Igaunijā), tomēr minētie termiņi objektīvi būs salīdzināmi tikai pēc Direktīvas 2007/66/EK prasību ieviešanas visās Baltijas valstīs.

Vienlaikus jānorāda, ka Latvijā vidēji patērētais laiks tādu iepirkumu, kuru līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka, veikšanai, skaitot no paziņojuma par līgumu publicēšanas brīža līdz iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas brīdim, ir vienāds vai pat īsāks nekā attiecīgais rādītājs Eiropas Savienībā kopumā, kas parasti ir no trīs līdz pieciem mēnešiem. Līdzīgi arī Apvienotās Karalistes iepirkumu speciālisti ir izteikuši viedokli, ka vidēji šādu iepirkumu veikšanai ir jāplāno sešu mēnešu ilgs laika periods, bet iepirkuma līgumu, izmantojot publiskās un privātās partnerības modeli, noslēgšanai plānojamais laika periods ir vēl ilgāks. FM ieskatā nav pamata secinājumam, ka Latvijā iepirkuma līgumu noslēgšanai tiek patērēts ievērojami ilgāks laika periods nekā vidēji Eiropas Savienības dalībvalstīs kopumā.

Atzīstot nepieciešamību iepirkuma līgumu noslēgt pēc iespējas īsākā laikā, FM norāda, ka pasūtītāji šobrīd faktiski neizmanto tās iespējas, ko nodrošina PIL ietvertā normatīvā regulējuma efektīva piemērošana. Līdz ar to ir iespējama iepirkuma procedūru veikšanai patērētā laika būtiska samazināšana, arī neveicot būtiskas izmaiņas PIL un no jauna neuzsākot diskusiju par publisko iepirkumu līgumcenu robežām, kura notika 2008.gadā un 2009.gadā, iezīmējot daudzu pretēju interešu sadursmi, kas ievērojami apgrūtina vai pat izslēdz iespēju saprātīgā laika posmā vienoties par kompromisa risinājumu. FM uzskata, ka šobrīd būtiskāks par minētā kompromisa meklēšanu ir uzskatāms mērķis panākt, lai publiskajos iepirkumos pasūtītāji izmantotu jau PIL paredzētās pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespējas, kā arī pieņemtu lēmumus, kas nav prettiesiski un atceļami.

1. PIL nodrošina iespējas saīsināt pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, kas netiek pilnvērtīgi izmantotas. Atbilstoši iepriekš sniegtajai informācijai, piemēram, atklātā konkursā, kurā parasti piedāvājumu iesniegšanas termiņš ir nosakāms 52 dienas ilgs, to tiesiski ir iespējams saīsināt līdz pat 15 dienām, t.i., vairāk kā divas reizes, izmantojot iepriekš minētās pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespējas. Tādu pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas pamatojošo apstākļu izmantošana kā iepriekšēja informatīva paziņojuma publicēšana vai tiešas un brīvas piekļuves iepirkuma procedūras dokumentiem izmantošana ne tikai dod iespējas pasūtītājiem saīsināt pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, bet arī atvieglo darbu piegādātājiem, ņemot vērā, ka iepriekšēja informatīvā paziņojuma publicēšanas gadījumā savlaicīgi iegūst informāciju par pasūtītāja plānotajiem iepirkumiem un var prognozēt pieprasījumu tirgū, kas ilgākā termiņā var nodrošināt arī piegādātāju darbības izmaksu samazināšanos, savukārt tieša un brīva dokumentu saņemšanas iespēja nodrošina administratīvā sloga samazināšanu piegādātājiem, kas saistīta ar iepirkuma procedūras dokumentu pieprasīšanu un saņemšanu no pasūtītājiem, par ko nereti tiek pieprasīta arī samaksa.

Tā kā iespēja saīsināt pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, ja pasūtītājs nodrošina brīvu un tiešu pieeju iepirkuma procedūras dokumentiem un visiem papildus nepieciešamajiem dokumentiem, ir piemērojama tikai gadījumā, ja iepirkuma paredzamā līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka, FM ir iesniegusi Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās

politikas komisijā attiecīgu priekšlikumu, lai pasūtītāji varētu piemērot minēto pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespēju arī gadījumos, kad iepirkuma paredzamā līgumcena ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām.

2. Lielākajā daļā gadījumu pasūtītāji izvēlas iepirkumu veikšanai piemērot atklātu konkursu. Atklāts konkurss ir viena posma iepirkuma procedūra, kur visi ieinteresētie piegādātāji var iesniegt piedāvājumus, kas nozīmē, ka pasūtītājam piedāvājumu vērtēšanas laikā ir jāizvērtē gan visu pretendentu kvalifikācijas atbilstība, gan to iesniegto tehnisko piedāvājumu atbilstība, gan arī to iesniegtie finanšu piedāvājumi. Turpretim slēgts konkurss ir divu posmu iepirkuma procedūra, kur visi ieinteresētie piegādātāji var iesniegt pieteikumu dalībai, bet pasūtītājs dod tiesības iesniegt tehniskos piedāvājumus tikai tiem kandidātiem, kas atbilst noteiktajām kvalifikācijas prasībām. Bez tam šajā gadījumā PIL paredz iespēju uzaicināt iesniegt tehniskos piedāvājumus tikai ierobežotu skaitu kandidātu (piemēram, piecus), tādā veidā izvairoties no situācijas, kad šobrīd pasūtītājiem būvdarbu iepirkumos ir jāizvērtē vairāki desmiti iesniegto piedāvājumu un kur attiecīgi katrs no noraidītajiem pretendentiem var apstrīdēt iepirkuma procedūras rezultātus. Lai arī slēgtā konkursā pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņa summa ir lielāka nekā piedāvājumu iesniegšanas termiņš atklātā konkursā, tomēr, kā redzams no 2.tabulā apkopotās informācijas, slēgtā konkursā pieteikumi un piedāvājumi tiek izvērtēti īsākā laikā, tādējādi kopumā nepatērējot ilgāku laiku kā atklātā konkursā vai pat to ietaupot, kā arī mazinot savu noslodzi piedāvājumu izvērtēšanas laikā.

3. 2009.gadā tikai četros gadījumos pasūtītāji ir izmantojuši iespēju piemērot slēgtu paātrinātu konkursu atbilstoši PIL 29.panta 13.daļai, ko ekonomikai nozīmīgu investīciju projektu gadījumā 2009.gadā un 2010.gadā pieļauj Eiropas Komisija. Līdz ar to pasūtītāji lielā daļā gadījumu slēgta konkursa kopējo norises laiku var saīsināt pat trīs reizes. Lai lielākā mērā veicinātu minētās iepirkuma procedūras plašāku izmantošanu, IUB turpinās veikt pasūtītāju informēšanas pasākumus saistībā ar racionālu, mērķtiecīgu un kompetentu iepirkuma procedūru plānošanu.

4. Būvdarbu iepirkumos izplatīta ir prakse pasūtītājam vispirms iegādāties projektēšanas pakalpojumu, t.i., izstrādāt būves tehnisko projektu, bet pēc tam atsevišķi veikt būvdarbu iepirkumu, t.i., veikt būvdarbus. Tādējādi faktiski viena kopēja mērķa sasniegšanai, proti, ēkas vai būves uzbūvēšanai, tiek veiktas vismaz divas atsevišķas iepirkuma procedūras, patērējot salīdzinoši daudz laika. Papildus tam nereti šo abu posmu norisi šķir pat vairāki gadi, kuru laikā iepriekš izstrādātā projekta dokumentācija noveco un vairs neatbilst pasūtītāja aktuālajām vajadzībām un normatīvo aktu prasībām. Tā kā atsevišķi veiktu projektēšanas un būvniecības iepirkumu gadījumā pasūtītājs uzņemas atbildību par būvdarbu veicējam iesniegtās projekta dokumentācijas atbilstību, nereti būvdarbu iepirkumos minētā iemesla dēļ rodas papildu problēmas. Tajā pašā laikā normatīvie akti būvniecības jomā ierobežo apvienotu projektēšanas un būvniecības iepirkumu veikšanu, turklāt praksē šādā veidā organizētos iepirkumos var būt apgrūtināta piedāvājumu objektīva izvērtēšana un salīdzināšana. FM uzskata, ka minētie jautājumi ir diskutējami ar Ekonomikas ministriju kā vadošo institūciju būvniecības politikas jomā, kā arī būvniecības nozares sabiedriskajām organizācijām un komersantiem, kas darbojas būvniecības jomā. FM ieskatā tāds risinājums iepirkumu veikšanai, kurš dotu iespēju pasūtītājam vienlaikus iegādāties gan projektēšanas pakalpojumu, gan būvdarbu veikšanu, nodrošinātu kopējā iepirkumu veikšanai atvēlamā laika samazināšanu un iespēju, definējot funkcionāla rakstura prasības būvējamajai ēkai vai būvei, nodot

atbildību par pasūtītāja prasībām atbilstošas projekta dokumentācijas izstrādi un tai sekojošas būvdarbu izpildes veikšanu privātajam sektoram.

5. Iepirkuma procedūru veikšanai patērētā laika samazināšanās lielā mērā ir saistāma ar iepirkumu veicēju kompetences paaugstināšanu, tomēr ar kompetences paaugstināšanu nav saprotama atsevišķu (nereti vispārīgu) semināru par iepirkumu veikšanu apmeklēšana vai augstākās izglītības iegūšana, ņemot vērā, ka iepirkumu veicējiem ir jābūt kompetentiem tajās jomās, kurās tiek veikts katrs konkrētais iepirkums, proti, kvalitatīvu iepirkumu veikšanai pasūtītājiem ir nepieciešami speciālisti ar padziļinātu kompetenci lielā skaitā dažādu nozaru. Tā kā šobrīd Latvijā iepirkumu veikšana ir decentralizēta, katra pasūtītāja rīcībā ir jābūt šādiem speciālistiem, kas pārzina visu pasūtītāja veicamo iepirkumu spektru. Tajā pašā laikā ir pašsaprotams, ka katrs atsevišķais speciālists vienlīdz augstā līmenī nevar pārzināt visas tās jomas, kurās jāveic iepirkumi – sākot ar pārtikas iegādi, beidzot ar finanšu pakalpojumu un būvdarbu iegādi. Līdz ar to kvalitatīvu iepirkumu veikšanas nodrošināšanai katram pasūtītājam šādi speciālisti ir jānodarbina vai nu pastāvīgi, vai īslaicīgi piesaistot speciālistus eksperta pakalpojumu sniegšanai. Tomēr, tā kā tuvākajā laikā nav prognozējams finanšu resursu pieaugums kvalitatīvas iepirkumu veikšanas nodrošināšanai, vienīgais risinājums ir esošo kompetento speciālistu lietderīga izmantošana vairāku pasūtītāju vajadzībām, ko var nodrošināt saprātīgi centralizējot iepirkumu veikšanu.

6. Latvijā līdz šim mazā apjomā ir izmantotas centralizētu iepirkumu sniegtās priekšrocības (2007. un 2008.gadā tikai 17 procenti iepirkumu ir veikti centralizēti). Pēc būtības var izdalīt divu veidu centralizāciju – t.s. apjomu centralizāciju, kad viens pasūtītājs iepērk līdzīgas preces un pakalpojumus gan savām, gan citu pasūtītāju vajadzībām, kā arī t.s. kompetences centralizāciju, kad tiek izveidoti kompetences centri, kas citu pasūtītāju vajadzībām iepērk noteikta veida preces, pakalpojumus un būvdarbus. Piemēram, centralizēta izglītības un medicīnas iestāžu būvdarbu iepirkšana, ko veiktu pasūtītājs, kas ir specializējies šādu būvdarbu iepirkumu veikšanā un tos pārzina. Attiecīgajā jomā kompetentiem speciālistiem veicot iepirkumus, samazināsies iepirkuma dokumentācijas sagatavošanai un pieteikumu un piedāvājumu izvērtēšanai patērētais laiks, kā arī citi pasūtītāji tiks atslogoti no atbalsta funkciju nodrošināšanas. Minētajā kontekstā nākotnē ir diskutējams jautājums par centralizētu iepirkumu veikšanu pašvaldību ietvaros, piemēram, paredzot, ka lielāko daļu iepirkumu veic novada vai pilsētas dome, jo sevišķi, ja tās nav izveidojušas specializētas iestādes noteikta veida iepirkumu veikšanai, piemēram, komunālos uzņēmumus. Tāpat risināms jautājums par elektronisko iepirkumu sistēmas pilnveidošanu un tās plašāku izmantošanu arī pašvaldībās.

FM uzskata, ka pārskatīt PIL noteiktos termiņus pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanai nepieciešams ir tikai gadījumā, ja pilnībā izmantojot jau PIL ietvertās iespējas saīsināt pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus, kā arī racionāli plānojot un organizējot iepirkumus, netiek sasniegts vēlamais efekts. Tāpat no Eiropas Savienības struktūrfondiem līdzfinansētajos projektos ar koordinējošiem pasākumiem jānovērš situācijas, kad projektu īstenošanā noteiktie termiņi nav savietojami ar PIL noteiktajiem termiņiem iepirkumu veikšanai.

1. FM ieskatā ir diskutējama iespēja noteikt PIL pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanu pamatojošo apstākļu obligātu izmantošanu, proti,

noteikt pienākumu pasūtītājiem kalendāra gada sākumā publicēt iepriekšējos informatīvos paziņojumus, kas dotu iespēju iepirkuma procedūrās saīsināt nosakāmos piedāvājumu iesniegšanas termiņus, kā arī tiešas un brīvas piekļuves iepirkuma procedūras dokumentiem nodrošināšana katrā iepirkuma procedūrā, kas dod iespēju saīsināt pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus arī gadījumā, kad nav publicēts iepriekšējais informatīvais paziņojums. Vienlaikus FM Saeimā ir iesniegusi iesniegs attiecīgus priekšlikumus, lai PIL noteiktās pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespējas plašāk varētu tikt attiecinātas arī uz iepirkuma procedūrām, kuru rezultātā paredzēts noslēgt iepirkuma līgumus, kuru paredzamā līgumcena ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām.

2. FM saskata iespēju diskutēt arī par pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu būvdarbu un piegāžu un pakalpojumu līgumu gadījumā, saīsinot pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņus piegāžu un pakalpojumu līgumu gadījumā, ņemot vērā, ka piegāžu un pakalpojumu līgumu gadījumā pieteikumu un piedāvājumu sagatavošana aizņem salīdzinoši mazāk laika. PIL noteikto pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespēja ir diskutējama kontekstā ar visu iepirkuma procedūru dokumentu publicēšanas IUB mājaslapā noteikšanu par obligātu. Šāds risinājums būtu kompromiss starp pasūtītāju interesi paātrināt iepirkuma procedūru norisi un piegādātāju interesi ar mazāku resursu patēriņu un pēc iespējas īsākā laikā iegūt iepirkuma procedūras dokumentus un ātrāk uzsākt pieteikuma vai piedāvājuma sagatavošanu. FM vienlaikus vērs uzmanību, ka esošā PIL ietvertā tiesību normu struktūra apgrūtina diferencētu pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu noteikšanu, saglabājot tiesību nomu uztveramību un skaidrību.

Kopumā FM uzskata, ka iepirkuma procedūru norises paātrināšanos var sasniegt, neveicot grozījumus PIL, bet paaugstinot iepirkumu veicēju kompetenci, ko lielā mērā veicinātu iepirkuma procedūru veikšanas centralizācija, tajā skaitā paplašinot Valsts reģionālās attīstības aģentūras uzturētās elektronisko iepirkumu sistēmas uzmantošanas iespējas, veidojot kompetences centrus specifisku un sarežģītu iepirkumu veikšanai, kā arī veicot papildu apmācības iepirkuma veicējiem.

2. Latvijas Pašvaldību Savienības izteikto priekšlikumu pārskats

2.1. Nepamatoti lēta piedāvājuma esamības konstatēšana

LPS ierosina noteikt regulējumu tam, kā izvērtēt nepamatoti lētu piedāvājumu, nosakot, ka par nepamatoti lētu uzskata tādu piedāvājumu, kurā norādītā pretendenta piedāvātā līgumcena par vairāk nekā 10 procentiem (vai 15 procentiem) zemāka par visu pretendentu norādīto līgumcenu vidējo vērtību.

FM neatbalsta piedāvātos grozījumus.

Pretendentu, kuri iesnieguši nepamatoti lētus piedāvājumus, izslēgšanu no dalības iepirkuma procedūrās regulē PIL 48.pants. PIL 48.pantā ietvertās tiesību normas ir tieši

pārņemtas no Direktīvas 2004/18/EK 55.panta un satura ziņā ir līdzīgas arī Igaunijas publisko iepirkumu likumā (skatīt 48.pantu) un Lietuvas publisko iepirkumu likumā (skatīt 40.pantu) ietvertajām tiesību normām attiecībā uz nepamatoti lēta piedāvājuma esamības izvērtēšanu. PIL noteiktais regulējums dod tiesības pasūtītājiem ar jebkuriem pierādīšanas līdzekļiem pierādīt, ka pretendenta iesniegtais piedāvājums ir uzskatāms par nepamatoti lētu. To, ka piedāvājums ir uzskatāms par nepamatoti lētu pasūtītājs galvenokārt var pierādīt ar divu veidu argumentiem – t.s. juridiskajiem argumentiem, proti, konstatējot, ka pretendents piedāvājumā nav paredzējis ievērot minimālās prasības, ko nosaka normatīvie akti, un, otrkārt, t.s. ekonomiskajiem argumentiem, proti, tirgus izpētes rezultātā konstatējot, ka pretendenta piedāvātā līgumcena neatbilst attiecīgā brīža situācijai tirgū un piedāvātā līgumcena nenosegs attiecīgā pretendenta izmaksas līguma izpildei.

LPS pēc būtības piedāvā paredzēt kvantitatīvu kritēriju, atbilstoši kuram varētu konstatēt to, vai pretendenta, kura piedāvājumā norādītā piedāvātā līgumcena ir viszemākā starp vērtējamajām līgumcenām, piedāvājums ir atzīstams par nepamatoti lētu.

Viedokli par piedāvātā kritērija nepamatoti lēta piedāvājuma konstatēšanai pieļaujamību ir formulējusi Eiropas Savienības Tiesa 2008.gada 15.maija spriedumā apvienotajās lietās C-147/06 un C-148/06, kurā tiesa norāda, ka nav pieļaujama piedāvājuma automatiska noraidīšana, neizvērtējot piedāvātās līgumcenas pamatotību. Tādējādi Eiropas Savienības Tiesa faktiski ir norādījusi, ka katrā atsevišķā gadījumā pasūtītājam ir jāizvērtē tie iemesli, kas ir pamatā piedāvāto līgumcenu atšķirībām un jāpieņem lēmums, kas pamatots ar racionāliem, proti, ekonomiskiem vai tiesiskiem apsvērumiem. Attiecīgi par nepamatoti lētu piedāvājumu var tikt atzīts piedāvājums, par kurā norādīto līgumcenu nav iespējams izpildīt iepirkuma līguma līgumu, proti, piegādāt preces, sniegt pakalpojumus vai veikt būvdarbus atbilstoši pasūtītāja noteiktajām prasībām.

Piedāvātais regulējums arī praksē radīs problēmas. Ja šāda veida kvantitatīvu kritēriju attiecinās tikai uz paša lētākā iesniegtā piedāvājuma izvērtēšanu, tad kritērijs nepamatoti lēta piedāvājuma izslēgšanai būs neefektīvs gadījumos, kad divi piegādātāji būs vienojušies, ka lai viens no tiem iegūtu līguma slēgšanas tiesības ar piedāvājumu, kurā norādītā līgumcena ir zem attiecīgo piedāvāto būvdarbu, preču vai pakalpojumu tirgus vērtības, otrs iesniegs nesamērīgi lētu piedāvājumu, kurš automatiski tiks atzīts par nepamatoti lētu, bet attiecīgi pirmajam piegādātājam būs iespēja nepamatoti iegūt līguma slēgšanas tiesības ar piedāvājumu, par kurā norādīto līgumcenu faktiski nav iespējams izpildīt slēdzamā līguma nosacījumus. Šādā gadījumā pasūtītājs nevarēs noraidīt pretendentu, kurš iesniedzis otru lētāko piedāvājumu. Attiecīgi pasūtītājam būtiski pieaug risks, ka pēc līguma noslēgšanas faktiski nepamatoti lētu piedāvājumu iesniegušais pretendents prasīs pārskatīt līgumu un paaugstināt atlīdzību par līguma izpildi atbilstoši tirgus cenām vai arī neizpildīs līguma nosacījumus. Savukārt, ja šāda veida kvantitatīvu kritēriju attiecinās uz jebkuru piedāvājumu, kurš būs par 10 vai 15 procentiem lētāks nekā visu piedāvājumu vidējā vērtība, tad gadījumā, ja kādu iemeslu dēļ vairāki pretendenti būs iesnieguši nesamērīgi dārgus piedāvājumus un attiecīgi vidējā visu piedāvājumu vērtība būs nepamatoti paaugstināta, tiks noraidīti piedāvājumi, kuros norādītā līgumcena atbilstoši situācijai tirgū ir ekonomiski pamatota un pasūtītājam būs jānoslēdz iepirkuma līgums ar nevajadzīgi dārgu piedāvājumu iesniegušu pretendentu, nelietderīgi izlietojot valsts vai pašvaldību budžeta līdzekļus. Šāda situācija Latvijā bija

likuma „Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām” darbības laikā, tādēļ likumdevējs ar Publisko iepirkumu likuma pieņemšanu no līdzīga regulējuma LPS piedāvātajam regulējumam atteicās.

Šobrīd PIL 48.pantā ietvertais regulējums pieļauj gan viena pretendenta, gan arī vairāku pretendentu piedāvājumu noraidīšanu, ja pasūtītājs konstatē, ka tie ir atzīstami par nepamatoti lētiem un attiecīgie pretendenti nevar pierādīt pretējo.

FM ieskatā nepamatoti lētu piedāvājumu esamības identificēšanu apgrūtina tādu speciālistu neesamība, kas pārzinātu tirgus situāciju nozarē, kurā tiek veikts katrs attiecīgais iepirkums, un varētu argumentēt, kādēļ par attiecīgā pretendenta piedāvājumā norādīto līgumcenu nav iespējams izpildīt iepirkuma līguma nosacījumus, ievērojot situāciju tirgū konkrētajā brīdī.

FM norāda uz diviem iespējamiem identificētās problēmas risinājumiem, kas, lai arī prasa papildu resursu piesaisti iepirkumu veikšanā, tomēr ilgākā laika periodā var ievērojami samazināt ar iepirkuma līgumu noslēgšanu un izpildi saistītos izdevumus. Pirmkārt, pasūtītāji iepirkuma veikšanā var piesaistīt attiecīgās jomas ekspertus, kuri var sagatavot argumentētu izvērtējumu par iesniegtajos piedāvājumos norādīto līgumcenu pamatotību. Ekspertu vērtējums var būt noderīgs ne tikai, lai konstatētu, ka pretendentu piedāvātās līgumcenas nav nepamatoti lētas, bet arī, lai konstatētu, ka par uzvarētāju atzītā pretendenta piedāvātā līgumcena nav nepamatoti sadārdzināta. Otrkārt, ir izvērtējama iespēja veidot kompetences centrus attiecīgā veida iepirkumu centralizētai organizēšanai, tiem piesaistot kompetentus speciālistus, kas cita starpā arī pārzinātu tirgus situāciju un spēku identificēt gan nepamatoti lētus, gan arī nepamatoti sadārdzinātus piedāvājumus.

Vienlaikus FM arī norāda, ka tirgus situācija ir mainīga, jo sevišķi šajos ekonomiskajos apstākļos, tādēļ nav iespējams fiksēt tirgus cenas un vispārīgi noteikt kāda konkrētās preces vai pakalpojuma cena ir uzskatāma par pamatotu, bet kāda par nepamatoti zemu vai augstu. Līdz ar to pasūtītājiem tirgus izpēte ir jāveic katrā konkrētajā gadījumā, ievērojot visus attiecīgās preces vai pakalpojuma cenu ietekmējošos faktorus.

2.2. Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšana

LPS ierosina definēt kritērijus, kas izmantojami saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanai.

FM informē, ka IUB speciālisti strādā pie metodoloģisku materiālu izstrādes pasūtītājiem, tomēr vienlaikus FM kritiski vērtē iespēju centralizēti sagatavot un izmantot universālus standartizētus dokumentus un piedāvājumu vērtēšanas kritērijus jebkura veida iepirkumos.

FM vērs uzmanību, ka iepirkuma procedūru dokumenti pēc būtības ietver sevī trīs galvenos blokus:

- kandidātu un pretendentu atlases prasības;
- tehniskās specifikācijas;
- vērtēšanas kritērijus.

Kandidātu un pretendentu atlases prasībās var izdalīt:

- izslēgšanas nosacījumus, kuri ir definēti PIL (pasūtītāja rīcība attiecībā uz kandidātu un pretendentu izslēgšanas nosacījumiem jau aprakstīta IUB sagatavotā skaidrojumā, kas publicēts IUB mājaslapā internetā);
- prasības, kuras jāizpilda, lai pierādītu tiesības veikt attiecīgo komercdarbību – attiecas uz reglamentētajām komercdarbības jomām un ir saistītas arī ar jautājumiem par kvalifikāciju apliecinājošu dokumentu savstarpējo atzīšanu;
- prasības kandidāta un pretendenta saimnieciskajam un finansiālajam stāvoklim un tehniskajām un profesionālajām spējām – šīs prasības tāpat kā tehniskā specifikācija ir nesaraujami saistītas ar konkrētā iepirkuma priekšmetu. Var sagatavot rekomendācijas – piemēram, apgrozījumu prasīt ne vairāk kā trīs reizes lielāku par plānoto līgumcenu (jautājums – kad prasīt vienādu ar piedāvāto cenu, kad divas, kad trīs reizes lielāku, piemēram, vai piecus miljonus latu vērtā projektā labā prakse būs prasīt 15 miljonus latu lielu apgrozījumu), pieredzes apliecināšanai prasīt ne vairāk kā trīs (tomēr pasūtītājam pašam būs jāizvērtē, vai, piemēram, var prasīt uzrādīt trīs līdzvērtīgus būvobjektus, ja tāda veida objekti Latvijā pēdējo piecu gadu laikā bijuši tikai divi), noteikt, ka līdzvērtīgi objekti būvdarbu iepirkumos ir objekti, kuru platība (vai tilpums, vai līgumcena, vai veicamo darbu raksturs) ir identiska piedāvājumā norādītajai, tomēr universālu piemērotāko risinājumu katram atsevišķam gadījumam izstrādāt nav iespējams.

Ievērojami sarežģītāk ir sagatavot standartizētas tehniskās specifikācijas, ņemot vērā, ka pat līdzīgu preču iepirkumi viens no otra atšķiras. Vienlaikus šajā jomā ir atsevišķas iestrādes, kuras varētu publiskot un piedāvāt pasūtītājiem kā paraugus un ieteikumus – Pārtikas uzņēmumu federācijas sagatavotās specifikācijas pārtikas produktiem, VAS „Valsts nekustamie īpašumi” izstrādātās vienotās prasības valsts un pašvaldību iestāžu biroja telpām u.c.

Attiecībā uz standartizētiem saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma izvēles gadījumā izmantojamajiem piedāvājumu vērtēšanas kritērijiem jāmin, ka PIL 46.panta pirmās daļas 1.punkts dod tiesības pasūtītājiem, izvēloties saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu, izvērtēt jebkurus pasūtītājam konkrētajā situācijā nozīmīgus kritērijus, kas saistīti ar iepirkuma priekšmetu. PIL 46.pantā apzināti ir noteikts plašs un atvērts izmantojamo piedāvājumu vērtēšanas kritēriju uzskaitījums, ņemot vērā, ka pasūtītāju, kas veic iepirkumus, skaits ir ļoti liels un to vajadzības dažādas. Vienīgais minētajā normā ietvertais ierobežojums piedāvājumu vērtēšanas kritēriju izvēlē ir saistīts ar Direktīvā 2004/18/EK noteikto, ka piedāvājumu izvēles kritērijiem ir jābūt saistītiem ar iepirkuma priekšmetu, nevis pretendentu un tā kvalifikāciju. Līdz ar to katrā konkrētā gadījumā pasūtītājs ir tiesīgs izvēlēties un noteikt tādus kritērijus, kas pasūtītājam pat viena veida iepirkumos konkrētajā gadījumā ir būtiski. Piemēram, būvniecībā vienā gadījumā pasūtītājam var būt būtiski darbu izpildes termiņi, savukārt citā gadījumā – tas, lai netiek traucēta pasūtītāja darbība. Līdz ar to nav iespējams normatīvi noteikt, kādi katrā atsevišķajā gadījumā kritēriji ir jāizmanto un kādam ir jābūt to īpatsvaram.

Jāņem vērā, ka saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritēriji nav formulējami paši par sevi – tie ir nesaraujami saistīti ar iepirkuma priekšmetam izvirzītajām tehniskajām specifikācijām. Tas ir viens no iemesliem, kādēļ tik grūti noteikt saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritērijus būvdarbu iepirkumos, kur izveidojusies prakse ir tāda, ka tehniskā piedāvājuma, piemēram, piedāvāto materiālu, tehnoloģiju, izvērtēšana vispār netiek paredzēta konkursa dokumentos - pēc pretendentu

kvalifikācijas izvērtēšanas seko izmaksu tāmju pārbaude. Rezultātā vienīgie kritēriji, kurus pasūtītāji spēj iekļaut saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanā ir izpildes termiņš, garantijas termiņš, reaģēšanas ātrums garantijas laikā konstatēto defektu novēršanai, turklāt neuzmanīga šo kritēriju definēšana provocē absurdus piedāvājumus ar 100 gadu garantiju un nereāliem izpildes termiņiem.

Atbilstoši minētajam ir secināms, ka attiecībā uz katru pasūtītāju, iepirkuma priekšmetu un tā specifiku pēc būtības ir nepieciešams izstrādāt atsevišķu iepirkuma standartdokumentāciju. Minētā iemesla dēļ vislielākās iespējas sagatavot konkrētajam iepirkumam vistuvākos standartdokumentus ir nozaru institūcijām un lielajiem pasūtītājiem. Šobrīd vairāki pasūtītāji, kuri ikdienā veic līdzīga rakstura iepirkumus, ir izstrādājuši un sekmīgi izmanto savām vajadzībām pielāgotu standartizētu iepirkuma dokumentāciju, tajā skaitā piedāvājumu vērtēšanas kritērijus saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanā. Par piemēru var minēt VAS „Latvijas Valsts ceļi”, iepērkot ceļu būvdarbus, VAS „Latvijas Valsts meži”, iepērkot mežizstrādes pakalpojumus un meža ceļu būvdarbus, Vides ministriju, iepērkot pakalpojumus un būvdarbus ūdenssaimniecības attīstības projektu ietvaros, kā arī energoefektivitātes paaugstināšanas projektu ietvaros, un citus pasūtītājus. Tomēr jānorāda, ka arī šie pasūtītāji katra iepirkuma gadījumā veic izvērtējumu un pielāgo iepirkuma procedūru dokumentu prasības, tajā skaitā piedāvājumu izveles un vērtēšanas kritērijus konkrētajām vajadzībām.

IUB pieejamo resursu ietvaros sadarbībā ar FM jau šobrīd veic darbu pie iepirkuma standartdokumentu izstrādes un IUB mājaslapā internetā pieejamās informācijas papildināšanas. Tomēr vienlaikus jāņem vērā, ka centralizēti izstrādāti iepirkuma standartdokumenti, tajā skaitā standartizēti piedāvājumu vērtēšanas kritēriji pasūtītājiem var būt kā palīgmateriāls (papildinformācija) iepirkuma procedūras dokumentu sagatavošanā, bet nevar aizstāt nepieciešamību tos pielāgot savām vajadzībām, tātad būt kompetentam attiecīgā iepirkuma jomā.

2.3. Piegādātāja reputācijas ņemšana vērā publiskajos iepirkumos

LPS ierosina definēt kritērijus, lai izslēgtu tādu komersantu dalību publiskajos iepirkumos, kas zaudējuši labu reputāciju.

FM neatbalsta piegādātāja reputācijas izmantošanu kā kandidātu vai pretendentu izslēgšanas nosacījumu publiskajos iepirkumos, ja tā nav balstīta uz objektīviem un izmērāmiem faktoriem.

PIL 39.pantā paredzētie kandidātu un pretendentu izslēgšanas nosacījumi, kā arī citas pretendentiem izvirzāmās prasības ir saskaņotas ar Direktīvas 2004/18/EK prasībām. Minētās direktīvas 45.pantā ir definēti gadījumi, kad kandidāti un pretendenti ir izslēdzami un var tikt izslēgti no dalības iepirkuma procedūrās. Pat saistībā ar tādiem būtiskiem pārkāpumiem kā korupcija, krāpšana, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, līdzdalība kriminālā organizācijā, direktīva paredz kandidātu un pretendentu izslēgšanu tikai gadījumos, ja attiecīgā kandidāta vai pretendenta vaina ir konstatēta ar spēkā stājušos un galīgu (nepārsūdzamu) tiesas spriedumu vai citas kompetentas institūcijas lēmumu. Tādējādi Direktīva 2004/18/EK nepieļauj kandidātu vai pretendentu izslēgšanu no dalības iepirkuma procedūrās subjektīvu vai nepierādītu un nepamatotu iemeslu dēļ.

FM norāda, ka labas reputācijas jēdziens normatīvajos aktos Latvijā nav definēts un praksē ir izplūdis, tādēļ FM negatīvi vērtē iespēju publiskajos iepirkumos pasūtītājiem objektīvi veikt pretendenta reputācijas izvērtējumu. Atšķirībā no ar pretendenta piedāvājumu saistītajiem aspektiem (piemēram, būvdarbu izpildes termiņiem), kā arī ar pretendenta darbību saistītajiem ekonomiskajiem aspektiem (piemēram, pretendenta finanšu rādītājiem) un pieredzes (piemēram, iepriekš veiktā būvdarbu apjoma), kas ir objektīvi izvērtējami un salīdzināmi, pretendenta reputācija ir subjektīvs faktors, ko katrs indivīds var novērtēt atšķirīgi, vadoties no sev vien zināmiem apsvērumiem. Reputāciju katra indivīda subjektīvā skatījumā var iespaidot dažādi notikumi, piemēram, tiesas procesi un ziņas masu saziņas līdzekļos, lai arī pēc tam var izrādīties, ka attiecīgais pretendents uzvar šādos tiesas procesos vai publicētās ziņas izrādās nepamatotas. Latvijā nav institūcijas vai speciālistu, kas objektīvi un nekļūdīgi varētu izvērtēt pretendenta reputāciju, lai pieņemtu lēmumu par to turpmāku dalību iepirkuma procedūrās. Savukārt subjektīva pretendenta reputācijas izvērtēšana, lemjot par to izslēgšanu no dalības publiskajos iepirkumos, nav pieļaujama, jo tādējādi radītu pasūtītāju patvaļu, kas izpaustos kā sev nevēlamu pretendenta izslēgšana no dalības iepirkuma procedūrās.

Pretendenta izslēgšana no dalības iepirkuma procedūrā, piemēram, uz aizdomu pamata par tā veiktām koruptīvām darbībām būs nevainīguma prezumpcijas pārkāpums (Satversmes 92.pants), jo vēlāk, kā tas nereti arī notiek, var tikt konstatēts, ka minētā persona nemaz nav bijusi saistīta ar attiecīgām darbībām vai šīs personas vaina var netikt pierādīta. Savukārt jebkuri objektīvi nepamatoti lēmumi tiks atcelti. Šādā gadījumā pasūtītājiem, kuri nepamatoti izslēguši kandidātus vai pretendentes no dalības iepirkuma procedūrās, pamatojoties uz to reputācijas zaudēšanu, var nākties atlīdzināt personai radīto kaitējumu. FM norāda, ka kandidātu un pretendenta izslēgšana no dalības iepirkuma procedūrās, pamatojoties uz sliktu reputāciju, nav paredzēta arī Lietuvas un Igaunijas publisko iepirkumu jomu regulējošajos normatīvajos aktos.

FM uzskata, ka piegādātāja reputācija objektīvi var tikt vērtēta vienīgi kontekstā ar jau pieņemtiem un spēkā esošiem galīgiem tiesas spriedumiem. Jāņem vērā, ka Publisko iepirkumu likuma 39.pants jau paredz izslēgt no dalības iepirkuma procedūrās tādus piegādātājus, kuri ar spēkā stājušos tiesas spriedumu atzīti par vainīgiem koruptīva rakstura noziedzīgos nodarījumos, krāpnieciskās darbībās finanšu jomā, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā vai līdzdalībā noziedzīgā organizācijā, kā arī cita veida pārkāpumu izdarīšanā. Tajā pašā laikā FM atzīst, ka aplūkoto kandidātu un pretendenta izslēgšanas nosacījumu piemērošanu kavē salīdzinoši lēnais tiesu darbs, jo visai bieži no pārkāpuma izdarīšanas līdz attiecīga galīga sprieduma spēkā stāšanās brīdim paiet vairāki gadi, tomēr minētā problēma nav risināma ar grozījumiem PIL.

Vienlaikus FM uzskata, ka ikviens pasūtītājs, ja tas uzskata, ka attiecīgais kandidāts vai pretendents ir ar apšaubāmu reputāciju, ir tiesīgs detalizēti pārbaudīt informāciju par attiecīgo piegādātāju atbilstoši Publisko iepirkumu likuma 39.pantam, pat, ja iepirkuma dokumentos nav pieprasīts pašam pretendenta iesniegt attiecīgus dokumentus, kas apliecinātu pārkāpumu neesamību pretendenta darbībā, un to konstatēšanas gadījumā – izslēgt pretendenta no turpmākas dalības iepirkuma procedūrā. Tāpat, lai izvairītos no tādu komersantu dalības iepirkuma procedūrās, kuri iepriekš, izpildot iepirkuma līgumus pie citiem pasūtītājiem, savas saistības nav pilnībā izpildījuši, pasūtītājiem ir tiesības noteikt pienākumu kandidātiem un pretendentiem iesniegt citu pasūtītāju atsauksmes par iepriekš veiktajām piegādēm, sniegtajiem pakalpojumiem vai

veiktajiem būvdarbiem.

FM arī norāda, ka piegādātāja reputāciju PIL ietvertā normatīvā regulējuma ietvaros ir iespējams novērtēt, piemēram, pieprasot piegādātājam savu pieredzi apliecināt ar iepriekš veiktajām piegādēm, sniegtajiem pakalpojumiem vai veiktajiem būvdarbiem, šim apliecinājumam pievienojot arī attiecīgo pasūtītāju atsauksmes. Tāpat piegādātāja reputāciju var novērtēt arī ar citiem objektīviem, t.sk. trešo personu, noteiktiem rādītājiem, kas ir izmērāmi un salīdzināmi.

2.4. Ciklisku (atkārtotu) lēmumu nepieņemšana vienā un tajā pašā administratīvās pārvaldes līmenī

LPS ierosina novērst tādu situāciju rašanos, kad viena pasūtītāja veiktās vienas iepirkuma procedūras rezultāti vairākkārt var tikt apstrīdēti, iesniedzot iesniegumu IUB.

FM norāda, ka PIL nepieļauj iesniegumu atkārtotu iesniegšanu par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata, bet gadījumā, ja pasūtītājs iepirkuma procedūrā pieņēmis jaunu lēmumu, nav pamata aizliegt to apstrīdēt.

Situācijas, kad vienas iepirkuma procedūras rezultāti vairākkārt tiek apstrīdēti, parasti rodas gadījumos, kad ir bijis iesniegts iesniegums par iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanu un IUB IIK to ir atzinusi par pamatotu, bet pasūtītāja pieņemto lēmumu par prettiesisku un atceļamu, un attiecīgi pasūtītājs ir pieņēmis jaunu lēmumu, ko kāds no ieinteresētajiem piegādātājiem uzskata par prettiesisku. Atkārtotu iesniegumu saskaņā ar 83.¹ panta pirmās daļas 2.punktu nevar iesniegt par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata, attiecībā uz ko jau ir bijis iesniegts un izskatīts cits iesniegums.

Līdz ar to galvenokārt ir iespējamās divas dažāda veida apstākļu kombinācijas, kad iesniegums tomēr būs izskatāms IUB IIK pat, ja iepriekš iesniegums par to pašu iepirkuma procedūru, bet ne par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir bijis izskatīts IUB IIK.

Pirmkārt, tā būs situācija, kad IUB IIK ir atcēlusi pasūtītāja pieņemto lēmumu par iesniedzēja piedāvājuma noraidīšanu, bet pasūtītājs, veicot atkārtotu piedāvājumu izvērtēšanu, ir atkārtoti iesniedzēja piedāvājumu noraidījis uz cita pamata, un iesniedzējs uzskata, ka tā piedāvājums arī atkārtoti ticis nepamatoti noraidīts, vai arī pasūtītājs, veicot atkārtotu piedāvājumu izvērtēšanu, iesniedzēja piedāvājumu ir atzinis par uzvarējušu iepirkuma procedūrā, bet kāda cita persona uzskata, ka iesniedzēja piedāvājums nav atbilstošs iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām tādu iemeslu dēļ, ko IUB IIK nav vērtējusi.

Otrkārt, tā būs situācija, kad IUB IIK ir atcēlusi pasūtītāja pieņemto lēmumu par iepirkuma procedūrā noteikto uzvarētāju, jo konstatējusi, ka pasūtītājs nav izvērtējis un pamatojis izvēlēta piegādātāja atbilstību iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām, un pasūtītājs, veicot iesniegto piedāvājumu atkārtotu izvērtēšanu, par uzvarētāju nosaka to pašu piegādātāju, nodrošinot iepriekš neesošo pamatojumu, bet iesniedzējs uzskata, ka pasūtītāja pieņemtais lēmums joprojām nav pamatots vai ir citi iemesli, kas izslēdz tā paša uzvarētāja noteikšanu, vai arī pasūtītājs, veicot iesniegto piedāvājumu atkārtotu izvērtēšanu, par uzvarētāju nosaka citu piegādātāju, bet iepriekš noteiktais uzvarētājs apstrīd savu noraidīšanu vai izvēlēta piegādātāja atbilstību iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām.

Kā redzams no šo situāciju izklāsta, katrā reizē ir izvērtējami citi fakti un apstākļi. Jānorāda, ka IUB IIK lēmumu par uzvarētāja noteikšanu nepieņem pasūtītāju vietā, bet gan izvērtē pasūtītāju pieņemto lēmumu tiesiskumu, ievērojot IUB iesniegto iesniegumu prasību robežas. Šāda IUB rīcība izriet no PIL 81.panta 1.punkta un 84.panta trešās daļas, kā arī Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta, jo IUB attiecībā pret pasūtītājiem ir funkcionāli augstāka iestāde, kura īsteno padotību pārraudzības formā, t.i., ir tiesīga atcelt prettiesiskus pasūtītāju pieņemtos lēmumus un dot norādījumus tālākai pasūtītāja rīcībai, bet nevar pieņemt lēmumu pasūtītāja vietā, lemjot par to, ar kuru piegādātāju pasūtītājam būs jāslēdz iepirkuma līgums, šādā veidā pieņemot lēmumu arī par pasūtītāja finanšu līdzekļu izlietojumu. Jebkurā gadījumā IUB IIK savos lēmumos atbilstoši PIL 84.pantam norāda gan pieņemtā lēmuma pamatojumu, no kā pasūtītājs var konstatēt iespējamo un nepieciešamo tālāko rīcību, gan arī norāda darbības, kuras pasūtītājam jāveic, novēršot konstatētos pārkāpumus, tomēr šo darbību veikšana un jauna lēmuma pieņemšana ir pasūtītāja kompetencē. Pasūtītāja no jauna pieņemtais lēmums ir uzskatāms par jaunu administratīvo aktu un nav tiesiska pamata uz to neattiecināt tos pašus noteikumus, tajā skaitā par tā apstrīdēšanu un pārsūdzēšanu, kas attiecās uz sākotnēji pieņemto, bet par prettiesisku atzīto un atcelto administratīvo aktu. Atšķirīgs regulējums būtu personas tiesību uz savu likumīgo tiesību un interešu aizsardzību pārkāpums (Satversmes 92.pants).

2.5. Piedāvājuma nodrošināšanas veida izvēle

LPS ierosina grozīt PIL 52.panta pirmo daļu, dodot iespējas pasūtītājam izvēlēties, kāds piedāvājuma nodrošinājuma veids tam ir pieņemams.

FM uzskata, ka PIL 52.panta pirmā daļa jau nodrošina pasūtītāju tiesības izvēlēties piemērojamo piedāvājuma nodrošinājuma veidu.

PIL 52.panta pirmā daļa ietver piedāvājuma nodrošinājuma definīciju, proti, nosaka, ka piedāvājuma nodrošinājums ir iepirkuma procedūras dokumentos paredzēts galvojums vai līdzvērtīgs nodrošinājums par noteiktu summu, kuru pretendents kopā ar piedāvājumu iesniedz pasūtītājam kā nodrošinājumu piedāvājuma spēkā esamībai. Savukārt šā panta otrās daļas 2.punkts kā priekšnoteikumu piedāvājuma nodrošinājuma pieprasīšanai paredz to, ka iepirkuma procedūras dokumentos ir jābūt noteiktiem piedāvājuma nodrošinājuma termiņiem un informācijai par to, kādas institūcijas vai organizācijas var sniegt piedāvājuma nodrošinājumu.

Atbilstoši minētajām tiesību normām pasūtītājam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums iepirkuma procedūras dokumentos noteikt to, kas var sniegt piedāvājuma nodrošinājumu – piemēram, komercbankas vai apdrošināšanas sabiedrības, vai arī abas minētās institūcijas. Nosakot personas, kas var sniegt piedāvājuma nodrošinājumu, faktiski tiek noteikts iesniedzamā piedāvājuma nodrošinājuma veids – bankas garantija vai apdrošināšanas polise.

FM kritiski vērtē drošības naudas iemaksu pasūtītāja kontā kā piedāvājuma nodrošinājuma veidu, ņemot vērā, ka šāda piedāvājuma nodrošināšanas līdzekļa piemērošana nekādā veidā nerisina problēmu, ka pretendenti salīdzinoši ilgu laika periodu nevar piekļūt attiecīgajiem finanšu līdzekļiem. Jānorāda, ka bankas garantijas nereti tiek izsniegtas, ņemot vērā naudas plūsmu piegādātāja kontā, neprasot tam

„iesaldēt” attiecīgu naudas summu. Arī apdrošināšanas polises iegādes gadījumā piegādātāja maksājamā apdrošināšanas prēmijas summa parasti ir mazāka par pasūtītājam izmaksājamās apdrošināšanas atlīdzības apmēru. Līdz ar to parasti piegādātāja rīcībā atlikusī naudas summa abu minēto piedāvājuma nodrošinājuma veidu izmantošanas gadījumā būs lielāka nekā gadījumā, ja kā piedāvājuma nodrošinājuma veids tiks izmantota noteiktas naudas summas iemaksa pasūtītāja kontā. Jebkurā gadījumā FM arī norāda, ka šāda piedāvājuma nodrošinājuma veida ieviešanas pamatmērķis nevar būt dot iespēju pasūtītājiem iegūt papildu finanšu līdzekļus, piemēram, kā piedāvājuma nodrošinājumu iemaksāto naudas summu noguldot bankā kā depozītu. Saistībā ar piedāvājuma nodrošinājuma iemaksu pasūtītāja kontā atsevišķi pasūtītāji ir norādījuši uz juridiska rakstura problēmām gan šāda nodrošinājuma neatmaksāšanas, gan atmaksāšanas gadījumā. Kā piemēru var minēt to, ka bankas garantijas izmantošanas gadījumā attiecīgā naudas summa pasūtītājam tiek izmaksāta pēc pirmā pieprasījuma un strīdus gadījumā attiecīgais pretendents domstarpības par piedāvājuma nodrošinājuma izmaksas pamatotību risina ar banku, nevis pasūtītāju, turpretim drošības naudas iemaksas pasūtītāja kontā gadījumā pasūtītājam ir jāuzņemas arī tiesvedības risks saistībā ar tā kontā iemaksātā piedāvājuma nodrošinājuma ieturēšanu. Praksē juridiskas problēmas pasūtītājiem ir radušās gadījumos, kad piedāvājuma nodrošinājumus pretendenti ir iemaksājuši pasūtītāja kontā, bet vēlāk tiek secināts, ka, lai attiecīgās naudas summas varētu tiesiski atmaksāt, ir nepieciešams izdot speciālu normatīvo aktu vai veikt grozījumus budžetu regulējošajos normatīvajos aktos.

2.6. Iepirkuma pārtraukšanas tiesību noteikšana iepirkuma komisijai, nevis pasūtītājam

LPS ierosina grozīt PIL 38.panta otro daļu, paredzot, ka lēmumu par iepirkuma procedūras pārtraukšanu pieņem iepirkuma komisija, nevis pasūtītājs.

FM neatbalsta piedāvātos grozījumus.

PIL nodala pasūtītāja un iepirkuma komisijas kompetenci. PIL nosaka, ka iepirkuma komisijas kompetencē ir iepirkuma procedūras dokumentu izstrādāšana, protokolēšana un iesniegto piedāvājumu izvērtēšana, turklāt iepirkuma komisijas lēmums ir saistošs pasūtītājam, ja tiek slēgts iepirkuma līgums (skatīt PIL 23.panta ceturto un piekto daļu). Minētajām iepirkuma komisijas pilnvarām, kā arī citām PIL 23. un 24.pantā noteiktajām prasībām jānodrošina, ka iepirkuma procedūrās tiek noteiktas objektīvas prasības pretendentiem un to piedāvājumiem, kā arī iesniegtie piedāvājumi tiek izvērtēti neatkarīgi un godīgi. Tomēr kopumā par finanšu līdzekļu nodrošināšanu un to efektīvu izlietojumu ir atbildīgs pasūtītājs, no kā izriet, ka lēmums par iepirkuma veikšanu vai neveikšanu ir pasūtītāja ziņā. Apstākļi, kas pamato iepirkuma procedūras pārtraukšanu vienmēr būs atkarīgi no pasūtītāja darbības, nevis iepirkuma komisijas darbības. Tā kā iepirkuma komisijas pieņemtais lēmums par uzvarētāja noteikšanu pasūtītājam nav saistošs, ja tas neslēgs iepirkuma līgumu, nav pamata pasūtītājam nepārtraukt iepirkumu, ja, piemēram, pasūtītājam vairs nav pieejami samaksas par slēdzamā līguma izpildi veikšanai nepieciešamie finanšu līdzekļi vai ir mainījušies apstākļi, kas noteica nepieciešamību pēc attiecīgā iepirkuma priekšmeta un pasūtītājam tas vairs nav nepieciešams. Tāpat, piemēram, nav lietderīgi, ja iepirkuma komisija nepieņem lēmumu

pārtraukt iepirkumu un turpina piedāvājumu izvērtēšanu, ja pasūtītājam augstāka amatpersona, pamatojoties uz kompetentu institūciju atzinumu, ir norādījusi uz nelietderīgu finanšu līdzekļu izlietojumu saistībā ar konkrēto iepirkumu, ko pasūtītājam nav tiesiska pamata neņemt vērā.

2.7. Garāka termiņa noteikšana, informējot par iepirkuma procedūras rezultātiem PIL 8.¹ panta kārtībā veiktajos iepirkumos

LPS ierosina grozīt PIL 8.¹ pantā noteiktos termiņus attiecībā uz pretendentu informēšanu par iepirkuma rezultātiem un informatīva paziņojuma par noslēgto līgumu publicēšanu IUB mājaslapā internetā, pagarinot tos no trijām un piecām dienām līdz attiecīgi trijām un piecām darbdienām.

FM piedāvātos grozījumus uzskata par tehniskiem un atbalsta.

Ievērojot, ka gadījumā, ja publisku piegādes līgumu vai pakalpojumu līgumu paredzamā līgumcena ir vienāda ar 3000 latu vai lielāka, bet mazāka par 20 000 latu un publisku būvdarbu līgumu paredzamā līgumcena ir vienāda ar 10 000 latu vai lielāka, bet mazāka par 120 000 latu, pasūtītāji iepirkumus veic PIL 8.¹ pantā noteiktajā kārtībā un šādu iepirkumu rezultāti nav apstrīdami, iesniedzot iesniegumu IUB, nav būtiski, cik ilgā laikā pasūtītājs paziņo par iepirkuma rezultātiem attiecīgā iepirkuma dalībniekiem un publicē paziņojumu par noslēgto līgumu IUB mājaslapā. Attiecīgi pasūtītājiem būs atvēlēts nedaudz ilgāks laiks attiecīgās informācijas nosūtīšanai, kas ļaus racionālāk plānot to darbu. Priekšlikums ir atbalstīts Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sēdē un tiek virzīts likumprojekta „Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” pieņemšanai otrajā lasījumā.

2.8. Termiņa noteikšana iesniegumu par kandidātu atlases rezultātiem iesniegšanai Iepirkumu uzraudzības birojā

LPS ierosina grozīt PIL 83.pantu, nosakot, ka iesniegumu par slēgta konkursa un sarunu procedūras kandidātu atlases rezultātiem IUB nevar iesniegt arī pēc PIL 83.panta otrajā daļā noteiktā iesniegumu iesniegšanas termiņa beigām.

FM nesaskata norādītās problēmas esamību; attiecīgs detalizētāks regulējums jau ietverts Saeimā iesniegtajā likumprojektā „Grozījumi Publisko iepirkumu likumā”.

PIL 83.panta pirmā daļa piešķir tiesības ieinteresētajiem piegādātājiem, kuri uzskata, ka pasūtītāja noteiktās prasības iepirkuma procedūras dokumentos, pasūtītāja rīcība vai tā pieņemtie lēmumi nav atbilstoši normatīvo aktu prasībām un aizskar to likumīgās intereses, ir tiesīgi iesniegt iesniegumu par iepirkuma procedūras pārkāpumiem IUB. Savukārt minētā panta otrā daļa skaidri un nepārprotami nosaka, ka iesniegumu par šā panta pirmajā daļā minētajiem iespējamiem pārkāpumiem var iesniegt 10 dienu laikā pēc tam, kad publicēts paziņojums par iepirkuma procedūras rezultātiem. Līdz ar to IUB jebkurš pasūtītāja lēmums, kas attiecas uz iepirkuma procedūras rezultātiem, var tikt apstrīdēts ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc paziņojuma par iepirkuma procedūras rezultātiem publicēšanas.

Minētās tiesību normas vienīgā identificētā nepilnība ir saistīta ar apstākli, ka pasūtītāja lēmums par kandidātu atlases rezultātiem slēgtā konkursā vai sarunu procedūrā faktiski var tikt apstrīdēts ilgāku laiku, nekā lēmums par uzvarētāja noteikšanu, t.i., līdz pat lēmuma par uzvarētāja noteikšanu apstrīdēšanas termiņa beigām, proti, ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc paziņojuma par iepirkuma procedūras rezultātiem publicēšanas. Līdz ar to nav konstatējama problēma, uz ko norāda Latvijas LPS, ka iesniegumu par slēgta konkursa un sarunu procedūras kandidātu atlases rezultātiem IUB var iesniegt arī pēc PIL 83.panta otrajā daļā noteiktā iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanas termiņa beigām līdz iepirkuma līguma noslēgšanai.

Ar Saeimā iesniegto likumprojektu „Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” grozījumiem PIL identificētā PIL 83.panta nepilnība ir novērsta, precizējot iesniegumu iesniegšanas termiņus atbilstoši Direktīvas 2007/66/EK prasībām, proti, paredzot, ka iesniegumus par iepirkuma procedūras rezultātiem atkarībā no izmantotajiem līdzekļiem iepirkuma procedūras rezultātu paziņošanai var tikt iesniegts IUB 10 vai 15 dienu laikā no dienas, kad attiecīgajam kandidātam vai pretendentam paziņoti attiecīgā iepirkuma procedūras posma rezultāti. Līdz ar to slēgta konkursa vai sarunu procedūras gadījumā kandidātu atlases rezultāti vairs nevarēs tikt apstrīdēti brīdī, kad paziņoti piedāvājumu izvērtēšanas rezultāti un noteikts iepirkuma procedūras uzvarētājs pie noteikuma, ka pasūtītājs kandidātu atlases rezultātus noraidītajiem kandidātiem būs savlaicīgi paziņojis un būs pagājis minēto dienu skaits. Detalizēti piedāvātā PIL 83.panta redakcija ir aplūkojama Saeimas mājaslapā ievietotajā priekšlikumu tabulā likumprojekta „Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” izskatīšanai otrajā lasījumā (skatīt 50.priekšlikumu).

2.9. Pienākuma noteikšana IUB izvērtēt iesnieguma pamatotību uzreiz pēc iesnieguma saņemšanas

LPS ierosina uzlikt par pienākumu IUB ne ilgāk kā piecu līdz 10 darbdienu laikā iesnieguma par iepirkuma procedūras pārkāpumiem saņemšanas izvērtēt tā pamatotību un informēt pasūtītāju par iesnieguma pieņemšanu izskatīšanai vai atstāšanu bez izskatīšanas.

FM uzskata, ka attiecīga norma jau ir ietverta PIL.

PIL 83.panta trešā daļa nosaka, ka gadījumā, ja iesniegums IUB iesniegts pirms iepirkuma līguma noslēgšanas, IUB informē par to pasūtītāju un pasūtītājs neslēdz iepirkuma līgumu, kamēr nav saņemts komisijas lēmums par iesnieguma izskatīšanas rezultātiem. Savukārt PIL 83.¹ pants paredz IUB tiesības iesniegumu atstāt bez izskatīšanas, ja pastāv kāds no šiem kritērijiem:

- 1) iesniegums neatbilst šā likuma 83.panta pirmās, otrās, ceturtais vai septītās daļas prasībām;
- 2) attiecībā uz iepirkuma procedūru par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata jau bijis iesniegts un izskatīts iesniegums;
- 3) iesniegumā ietvertās ziņas ir acīmredzami nepietiekamas iesniedzēja prasības apmierināšanai vai iesniegums ir acīmredzami noraidāms pēc būtības.

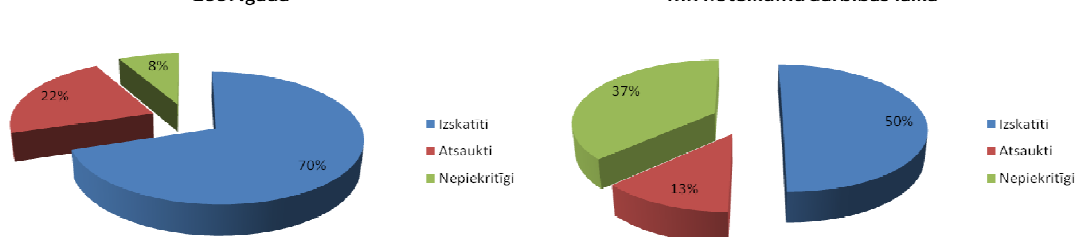
No minētajām tiesību normām ir konstatējams, ka IUB ir tiesības atstāt bez izskatīšanas, tajā skaitā nepieņemt izskatīšanai, iesniegumu, ja pastāv kāds no minētajiem kritērijiem. Ja iesniegums nav piekritīgs vai pieņemams izskatīšanai IUB un IUB to var

konstatēt uzreiz pēc iesnieguma saņemšanas, IUB nav pamata iesniegumu pieņemt izskatīšanai un par šāda iesnieguma esamību informēt pasūtītāju.

To, ka ne visi IUB iesniegtie iesniegumi tiek pieņemti izskatīšanai liecina jau Valsts kancelejā iesniegtajā informatīvajā ziņojumā par Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr.968 „Noteikumi par iesnieguma nodrošinājuma apmēru, tā samaksas un atmaksas kārtību un kārtību, kādā atbrīvo no nodrošinājuma samaksas” īstenošanas rezultātiem apkopotā informācija. Minētajā informatīvajā ziņojumā tika konstatēts, ka Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr.968 „Noteikumi par iesnieguma nodrošinājuma apmēru, tā samaksas un atmaksas kārtību un kārtību, kādā atbrīvo no nodrošinājuma samaksas” darbības laikā, proti, laika posmā no 2009.gada 16.septembra līdz 2010.gada 28.debruārim salīdzinājumā ar 2007.gada datiem, ir ievērojami pieaudzis izskatīšanai IUB iesniegumu izskatīšanas komisijās nepieņemto iesniegumu īpatsvars, bet samazinājies tādu iesniegumu īpatsvars, kuri tiek pieņemti izskatīšanai IUB iesniegumu izskatīšanas komisijās. Izskatīto, atsaukto un izskatīšanai nepieņemto iesniegumu attiecības salīdzinājumu ar 2007.gada rādītājiem skatīt 2.attēlā.

2.attēls

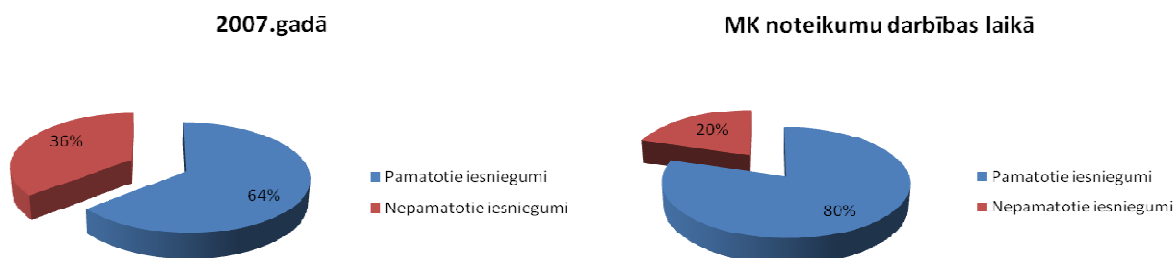
Izskatīto, izskatīšanai nepieņemto un atsaukto iesniegumu attiecība
Par to, ka aplūkoto tiesību normu īstenošanas rezultātā ir pieaugusi iesniegto un izskatīšana

Par to, ka aplūkoto tiesību normu īstenošanas rezultātā ir pieaugusi iesniegto un izskatīšanai pieņemto iesniegumu kvalitāte un pamatotības pakāpe liecina šo iesniegumu izskatīšanas rezultāti, kas attēloti 3.attēlā.

3.attēls

Pamatoto un nepamatoto iesniegumu īpatsvars

Līdz ar to secināms, ka jau spēkā esošās tiesību normas pietiekamā līmenī nodrošina, ka izskatīšanai IUB iesniegumu izskatīšanas komisijās netiek pieņemti izskatīšanai nepieņemti vai acīmredzami nepamatoti iesniegumi.

Vienlaikus FM norāda, ka, lai arī pārsvarā gadījumu IUB uzreiz pēc iesnieguma saņemšanas konstatē, vai iesniegums ir pieņemams izskatīšanai IUB iesniegumu

izskatīšanas komisijās, vai arī atstājams bez izskatīšanas, tomēr atsevišķos gadījumos šādu lēmumu IUB var pieņemt tikai pēc pasūtītāja paskaidrojumu saņemšanas. Piemēram, IUB rīcībā iesnieguma saņemšanas brīdī var nebūt iepirkuma procedūras dokumentu, tādēļ var nebūt iespējams izvērtēt, vai iesniegumā ietvertās ziņas saistībā ar konkrēto iepirkuma procedūru ir acīmredzami nepietiekamas iesniedzēja prasības apmierināšanai, tāpat to, ka iesniegums ir acīmredzami noraidāms pēc būtības var konstatēt vienīgi izskatot iesniegumu kontekstā ar iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām. Arī to, vai iesniedzējs ir ievērojis PIL 83.panta ceturtajā daļā ietverto kārtību un termiņu iesnieguma par iepirkuma procedūras dokumentos ietvertajām prasībām iesniegšanai pasūtītājam, kas ir priekšnoteikums attiecīga iesnieguma iesniegšanai IUB, nereti var konstatēt tikai pēc informācijas no pasūtītāja saņemšanas, ņemot vērā, ka iesniedzēja iesniegumā fakti var būt izklāstīti un interpretēti neatbilstoši patiesībai. Ievērojot, ka IUB lēmums par iesnieguma atstāšanu bez izskatīšanas ir administratīvs akts, kuru iesnieguma iesniedzējs var pārsūdzēt tiesā, IUB nav pamata nepieņemt iesniegumu izskatīšanai, ja tas nevar ar konkrētiem argumentiem pamatot iemeslus iesnieguma nepieņemšanai izskatīšanai. Līdz ar to LPS piedāvātā piecu līdz 10 darbdienu termiņa noteikšanai lēmumam par iesnieguma pieņemšanu izskatīšanai IUB iesniegumu izskatīšanas komisijās nav racionāla pamata, jo iepriekš aplūkotajās situācijās, kad iesnieguma atstāšana bez izskatīšanas ir atkarīga no pasūtītāja sniegtās informācijas, šādas informācijas neiesniegšanas gadījumā IUB nebūs nekāda tiesiska pamata iesniegumu atstāt bez izskatīšanas un attiecīgs lēmums jebkurā gadījumā tiks pieņemts tikai pēc informācijas no pasūtītāja saņemšanas. No IUB iesniegumu izskatīšanas komisiju prakses jāsecina, ka nereti pasūtītāju paskaidrojumi ir mazāk argumentēti un ietver vairāk emocionālas dabas apgalvojumus, nekā izskatīšanai pieņemtie iesniedzēju iesniegumi, kas atspoguļojas arī IUB iesniegumu izskatīšanas rezultātos.

2.10. Saīsinātu termiņu noteikšana iesniegumu par iepirkuma procedūras apstrīdēšanu iesniegšanai, ja iepirkuma līgumcena ir mazāka par Ministru Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām

LPS atbalsta Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas izteikto priekšlikumu paredzēt, ka iesniegumus par iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanu, ja iepirkuma paredzamā līgumcena ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām, proti, mazāka par 3 406 520 latu būvdarbu līguma gadījumā un mazāka par 87 888 latiem piegādes vai pakalpojumu līguma gadījumā, IUB var iesniegt piecu dienu laikā, ja iesniedzējam iepirkuma procedūras rezultāti paziņoti personīgi, elektroniski vai pa faksu, vai septiņu dienu laikā, ja iesniedzējam iepirkuma procedūras rezultāti paziņoti pa pastu.

FM norāda, ka priekšlikumu jau daļēji ir atbalstījusi Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija, vienlaikus FM vērš uzmanību uz iespējamo grozījumu antikonstitucionalitāti.

Gadījumā, ja iepirkuma paredzamā līgumcena ir vienāda vai lielāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām, t.i., iepirkuma procedūras norisei ir jāatbilst Direktīvā 2004/18/EK noteiktajām prasībām, minimālo

termiņu iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanai nosaka Direktīva 2007/66/EK. Atbilstoši Direktīvas 2007/66/EK prasībām iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanai nosakāmais minimālais termiņš ir 10 dienas, ja attiecīgajam kandidātam vai pretendentam informācija par iepirkuma procedūras rezultātiem nodota personīgi vai nosūtīta elektroniski vai pa faksu, vai 15 dienas, ja attiecīgajam kandidātam vai pretendentam informācija par iepirkuma procedūras rezultātiem nosūtīta pa pastu.

Direktīva 2007/66/EK neuzliek par pienākumu tādus pašus termiņus attiecināt uz iepirkumiem, kuru paredzamā līgumcena ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām.

Ņemot vērā minēto argumentu, Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija daļēji atbalstīja Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas izteikto priekšlikumu (skatīt 50.priekšlikumu Saeimas mājaslapā ievietotajā priekšlikumu tabulā likumprojekta „Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” izskatīšanai otrajā lasījumā), paredzot, ka gadījumā, ja iepirkuma paredzamā līgumcena ir mazāka par Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām, iepirkuma procedūras rezultāti var tikt apstrīdēti šādos termiņos:

- a) piecu darbdienu laikā pēc dienas, kad PIL minētā informācija nosūtīta attiecīgajai personai pa faksu vai elektroniski, izmantojot drošu elektronisko parakstu, vai nodota personiski,
- b) septiņu darbdienu laikā pēc dienas, kad PIL minētā informācija nosūtīta attiecīgajai personai pa pastu.

Vienlaikus FM vērš uzmanību uz divu būtisku konstitucionālu principu iespējamu pārkāpumu.

Pasūtītāja pieņemtais lēmums par uzvarētāja noteikšanu iepirkuma procedūrā vai kāda kandidāta vai pretendenta noraidīšanu ir uzskatāms par administratīvu aktu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta otrajai daļai, ja rakstveida administratīvo aktu sūta pa pastu, uzskatāms, ka administratīvais akts adresātam paziņots septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā. Ievērojot minēto, jāsecina, ka atbilstoši normatīvajiem aktiem kandidātiem un pretendentiem, kuri vēlas apstrīdēt iepirkuma procedūras rezultātus, parasti atliek ne vairāk kā divas darbdienu laika iepirkuma procedūras apstrīdēšanas iesnieguma sagatavošanai un iesniegšanai IUB (līdzīga situācija ir arī gadījumā, ja informācija par iepirkuma procedūras rezultātiem kandidātiem un pretendentiem tiek nosūtīta elektroniska dokumenta veidā, kad minēto darbību veikšanai atliek aptuveni trīs darbdienu laika, ņemot vērā noteikumus par elektronisko dokumentu apriti). Jāpiebilst, ka RAPLM piedāvātajā redakcijā minētie termiņi bija noteikti dienās, nevis darbdienu, tādējādi būtu secināms, ka atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem attiecīgajam kandidātam vai pretendentam, kurš vēlas apstrīdēt iepirkuma procedūras rezultātus, vispār nebūtu dotas šādas iespējas. Vienlaikus arī jānorāda, ka Administratīvā procesa likums administratīvā akta apstrīdēšanai vai pārsūdzēšanai nosaka vienu mēnesi vai pat noteiktos gadījumos vienu gadu ilgu termiņu (Administratīvā procesa likuma 79.panta pirmā daļa un 188.panta pirmā un trešā daļa). Ievērojot minēto, attiecībā uz gadījumu, kad informācija par iepirkuma procedūras rezultātiem kandidātam vai pretendentam nosūtīta pa pastu, var tikt pārkāptas personu tiesības uz piekļuvi tiesai (Satversmes 92.pants), ņemot vērā, ka iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšana IUB ir priekšnoteikums vēlākai pieteikuma iesniegšanai tiesā.

Tāpat ir iespējams vienlīdzības principa pārkāpums (Satversmes 91.pants), ņemot vērā, ka uz personām, kas atrodas vienādos vai salīdzināmos faktiskos apstākļos tiek attiecināts atšķirīgs normatīvais regulējums. Fakts, ka iepirkuma līgumcena ir vienāda ar Eiropas Savienības noteiktajām publisko iepirkumu līgumcenu robežām vai lielāka, vai arī mazāka, pārsvarā neietekmē personas aizskarto tiesību apmēru, kā arī laiku, kāds nepieciešams iesnieguma par iepirkuma procedūras apstrīdēšanu sagatavošanai un iesniegšanai. Piemēram, iepirkuma, kura priekšmets ir vienas iekārtas, kuras cena ir 70 000 latu, piegāde, gadījumā iesnieguma par noteiktā uzvarētāja piedāvātās iekārtas neatbilstību tehniskajā specifikācijā noteiktajām prasībām vai nepamatotu noraidīšanu kvalifikācijas pārbaudes posmā sagatavošanai nepieciešamais laiks un darba patēriņš ir tāds pats kā iepirkuma, kurā jāpiegādā divas vai vairākas šādas iekārtas attiecīgi 140 000 vai vairāk latu vērtībā, gadījumā. Ja piedāvājumu iesniegšanas termiņu atšķirības nosaka pārrobežu tirdzniecības interešu esamība vai neesamība, kā arī piedāvājuma sagatavošanai veicamo priekšdarbu apjoms un sarežģītība, tad attiecībā uz iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanu šādi argumenti nav konstatējami. Pamatojuma atšķirīgu apstrīdēšanas termiņu noteikšanai atkarībā no slēdzamā līguma paredzamās vērtības neesamības gadījumā var tikt atzīts, ka daļa personu bez konstatējama pamatojuma tiek diskriminētas.

FM par nepamatotu uzskata pieņēmumu, ka iepirkuma procedūru apstrīdēšana ir būtiskākais faktors, kas nepamatoti kavē Eiropas Savienības fondu līdzekļu apguvi. Atsaucoties uz iepriekš 3.attēlā ietverto informāciju, jānorāda, ka absolūtais vairums no IUB iesniegtajiem un izskatīšanai pieņemtajiem iesniegumiem ir atzīti par pamatotiem vai daļēji pamatotiem, t.i., ir konstatēta prettiesiska rīcība pasūtītāju darbībā, kas no Eiropas Savienības fondiem līdzfinansēto projektu gadījumā pati par sevi var būt pamats lēmumam par veikto izmaksu neattiecināšanu. Tādējādi iepirkumu apstrīdēšanas saprātīgā termiņā iespēja lielā mērā mazina vēlākas negatīvas sekas valsts vai pašvaldību budžetiem. Jebkurā gadījumā FM saistībā ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas sniegto informāciju, ka dēļ iepirkuma procedūru apstrīdēšanas termiņiem nav apgūti Eiropas Savienības fondu līdzekļi 144 tūkst. latu apmērā, norāda, ka šāds apgalvojums ir nepamatots, jo, kā to parāda iepriekš sniegtā statistika, tad iepirkuma līgumu noslēgšanas kavējumi apstrīdēšanas stadijā lielākoties ir bijuši saistīti ar pašu pasūtītāju pieņemtiem prettiesiskiem lēmumiem.

2.12. Saīsināta termiņa noteikšana iesniegumu par iepirkuma procedūras apstrīdēšanu izskatīšanai IUB

LPS ierosina noteikt saīsinātu termiņu iesniegumu par iepirkuma procedūras pārkāpumiem izskatīšanai IUB, nosakot, ka šādi iesniegumi ir jāizskata divu nedēļu laikā līdzšinējā viena mēneša vietā.

FM uzskata, ka izteiktais priekšlikums nav īstenojams.

Šobrīd PIL 84.panta pirmā daļa nosaka vienu mēnesi ilgu termiņu iesnieguma par iepirkuma procedūras pārkāpumiem izskatīšanai IUB. Šāds termiņš ir saskaņots ar Administratīvā procesa likuma 64.panta pirmajā daļā noteikto termiņu administratīvā akta izdošanai, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata.

Vērtējot iesniegumu izskatīšanai nepieciešamo termiņu, jāņem vērā vairāki tā ilgumu nosakošie faktori.

Pirmkārt, iesnieguma izskatīšanu pēc būtības var uzsākt vienīgi brīdī, kad ir iegūta iesnieguma izskatīšanai nepieciešamā informācija, tajā skaitā iepirkuma procedūrā noteiktās prasības ietverošie dokumenti un dokumenti, kas atspoguļo iepirkuma procedūras norisi un pieņemto lēmumu pamatojumu, kā arī pasūtītāja paskaidrojumi (Administratīvā procesa likuma 59.pants). Kamēr minētie dokumenti nav saņemti no pasūtītāja, IUB iesniegumu izskatīšanas komisijai nav pamata pieņemt jebkādas lēmumus pēc būtības par iesniegtā iesnieguma pamatotību vai arī šādam lēmumam būtu jābūt nelabvēlīgam pasūtītājam, ievērojot, ka pretējā gadījumā tiesā par nepamototu var tikt atzīts attiecīgais IUB iesniegumu izskatīšanas komisijas lēmums. Praksē informācija no pasūtītājiem tiek saņemta aptuveni vienas nedēļas laikā pēc tās pieprasīšanas iesnieguma saņemšanas brīdī.

Otrkārt, PIL paredz IUB pienākumu uz iesnieguma izskatīšanas sēdi uzaicināt iesniedzēju, pasūtītāju un citus iepirkuma procedūras dalībniekus vismaz trīs darbdienas pirms sēdes (PIL 84.panta ceturtā daļa). Minētais laiks ir nepieciešams arī, lai iesniedzējs varētu iepazīties ar pasūtītāja paskaidrojumiem, kā arī iesnieguma izskatīšanas procesā iesaistītās personas varētu iepazīties ar lietā esošajiem dokumentiem un izlemt par eksperta pieaicināšanas nepieciešamību.

Treškārt, IUB darbinieku resurss, kas nodarbojas ar iesniegumu izskatīšanu ir ierobežots un ir plānots, vadoties no šobrīd noteiktā termiņa iesniegumu izskatīšanai. Atbilstoši IUB apkopotajai statistikai laika posmā no 2009.gada 1.novembra līdz 2010.gada 28.februārim vidēji mēnesī IUB iesniegumu izskatīšanas komisijas ir izskatījušas 30 iesniegumus (2010.gadā iesniegto un izskatīšanai pieņemamo iesniegumu skaits ir atsācis palielināties). Tāpat jāņem vērā, ka vidēji mēnesī ir 22 darbdienas. Līdz ar to vienā dienā IUB ir jāizskata aptuveni 1,4 iesniegumi (iesnieguma izskatīšana ietver arī lēmuma pieņemšanu, sagatavošanu un nosūtīšanu).

PIL paredz, ka IUB iesniegumu izskatīšanas komisija ir jāizveido vismaz trīs locekļu sastāvā, no kuriem vismaz vienam ir jābūt ar augstāko juridisko izglītību. Vienlaikus jāņem vērā, ka līdz ar grozījumiem PIL tiks paaugstinātas prasības iesniegumu izskatīšanas komisiju dalībniekiem, paredzot, ka komisijas priekšsēdētājam un vismaz vēl vienam loceklim ir jābūt ar augstāko juridisko izglītību un pieredzi iesniegumu izskatīšanā, lai nodrošinātu IUB iesniegumu izskatīšanas komisiju atbilstību Direktīvas 2007/66/EK prasībām.

Šobrīd IUB kopā ir nodarbināts 31 ierēdnis un darbinieks (atskaitot ierēdņus un darbiniekus, kas ir bērnu kopšanas atvaļinājumā, kā arī vakantās amata vietas). No tiem aptuveni 20 ierēdņi (ieskaitot IUB vadību) šobrīd ir ar atbilstošu izglītību, kvalifikāciju un pieredzi, lai varētu piedalīties iesniegumu izskatīšanas komisiju darbā. Tomēr jāņem vērā, ka daļai minēto ierēdņu iesniegumu izskatīšanas komisiju darba nodrošināšana neietilpst tiešajos amata pienākumos. No minētajiem 20 ierēdņiem septiņi ierēdņi parasti pārmaiņus nodrošina iesniegumu izskatīšanas komisiju vadīšanu, bet pieci ierēdņi nodrošina iesniegumu izskatīšanas komisiju lēmumu sagatavošanu (jāņem vērā, ka tie paši ierēdņi, kas sagatavo iesniegumu izskatīšanas komisiju lēmumus, nodrošina arī paskaidrojumu sagatavošanu tiesām, ja lēmums tiek pārsūdzēts). Pieņemot, ka viena iesniegumu izskatīšanas komisijas lēmuma sagatavošanai parasti ir nepieciešamas trīs darbdienas, kā arī visi ierēdņi ir darbā (nav atvaļinājumā vai slimi), šobrīd teorētiski ir

iespējams nodrošināt IUB iesniegumu izskatīšanas komisiju lēmumu sagatavošanu noteiktajos termiņos, kas nebūs iespējams, ja izskatāmo iesniegumu skaits pieaugs.

Plānojot iesniegumu izskatīšanu, ir jāņem vērā ne tikai to ierēdņu skaits, kas nodrošina iesniegumu izskatīšanas komisiju lēmumu sagatavošanu, bet arī pārējo komisijas locekļu darba grafiks un to specializācija. Pēc grozījumiem PIL samazināsies to IUB ierēdņu skaits, no kuriem būs jānodrošina iesniegumu izskatīšanas komisijas locekļi ar atbilstošu izglītību un pieredzi. Attiecīgām prasībām (atbilstoši PIL grozījumu redakcijai, kas pieņemta Saeimā 2.lasījumā) šobrīd pilnībā atbilst astoņi IUB ierēdņi, no tiem četri ierēdņi IUB Juridiskajā departamentā, kuru tiešie pienākumi ir saistīti ar iesniegumu izskatīšanu (trīs no tiem parasti nodrošina arī iesniegumu izskatīšanas komisiju lēmumu sagatavošanu). Līdz ar to, pieņemot, ka vienā dienā jāizskata līdz diviem iesniegumiem, katram no šiem ierēdņiem iesnieguma izskatīšanas komisijas darbā būs jāpiedalās ne retāk kā ar divu dienu intervālu.

Līdz ar to divu nedēļu laikā nodrošināt katra saņemtā iesnieguma izskatīšanu ar šobrīd IUB rīcībā esošajiem darbinieku resursiem nav iespējams, jo sevišķi ņemot vērā, ka iesniegumu izskatīšanas komisiju darba plānošanā ir jāņem vērā arī IUB ierēdņu specializācija, noslodze, pildot tiešos darba pienākumus.

Apkopojot visus minētos apsvērumus, FM uzskata, ka LPS priekšlikums nav īstenojams. Papildus FM norāda, ka nav atbalstāms Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas ierosinājums informāciju par pieņemto lēmumu (ievaddaļu un rezolutīvo daļu) nosūtīt pasūtītājam vienas darbdienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas dienas. Šāda rīcība ne iestāžu, ne arī tiesu darbā netiek praktizēta, ņemot vērā, ka jebkurš lēmums var tikt uzskatīts par pieņemtu un galīgu vienīgi tajā brīdī, kad tas ir attiecīgi pamatots un argumentācijas procesā ir maksimāli novērsta jebkuru šaubu iespēja par lēmuma pamatotību. Jebkurā gadījumā šāds noteikums palielinātu administratīvo slogu IUB, kā rezultātā palielinātos arī kopējais lēmumu sagatavošanai patērētais laiks.

2.13. Grozījumu neveikšana attiecībā uz jauna kandidātu un pretendentu izslēgšanas nosacījuma ietveršanu PIL

LPS iebilst pret PIL 39.panta pirmās daļas papildināšanu ar 8.punktu, jo piedāvātais kandidātu un pretendentu izslēgšanas nosacījums nav objektīvs un lietderīgs, ņemot vērā atšķirīgo ienākumu un dzīves līmeni Eiropas Savienības (turpmāk - ES) valstīs un arī Latvijas reģionos, un radīs nevienlīdzīgus konkurences noteikumus starp pretendentiem, dodot priekšroku ārvalstu un Rīgas reģiona komersantiem. Tāpat LPS ieskatā piedāvātais izslēgšanas nosacījums paaugstinās piedāvājumu cenas, palielinās administratīvo slogu pasūtītājiem, kā arī radīs tiesisko nenoteiktību attiecībā uz šā izslēgšanas nosacījuma piemērošanu.

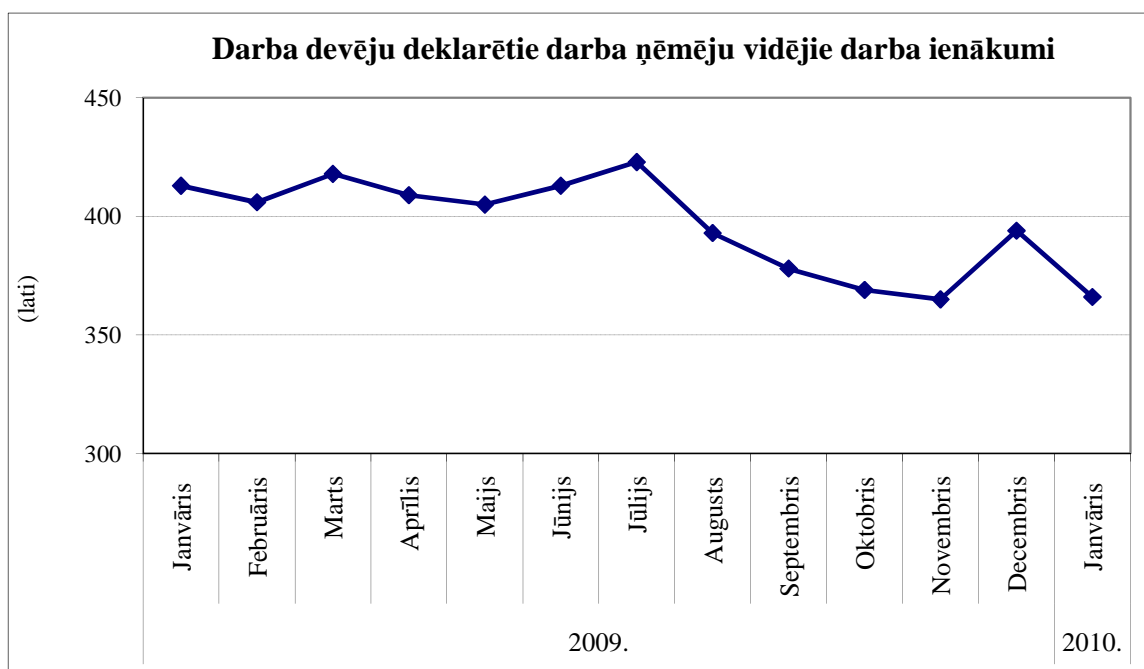
FM uzskata, ka piedāvātie grozījumi PIL 39.pantā, papildinot to ar jaunu izslēgšanas nosacījumu, lai veicinātu nodokļu nomaksu, ir nepieciešami.

Viena no galvenajām problēmām Latvijas darba tirgū ir relatīvi augstais nelegālās nodarbinātības līmenis. Tādēļ viena no nodarbinātības politikas prioritātēm ir risināt nedeklarētā darba problēmu un stimulēt iedzīvotājus darboties formālajā ekonomikā, palielinot neto darba algu zema atalgojuma strādājošiem, paaugstinot minimālo algu un palielinot neapliekamā minimuma apmēru. Labklājības ministrijas sagatavotajā

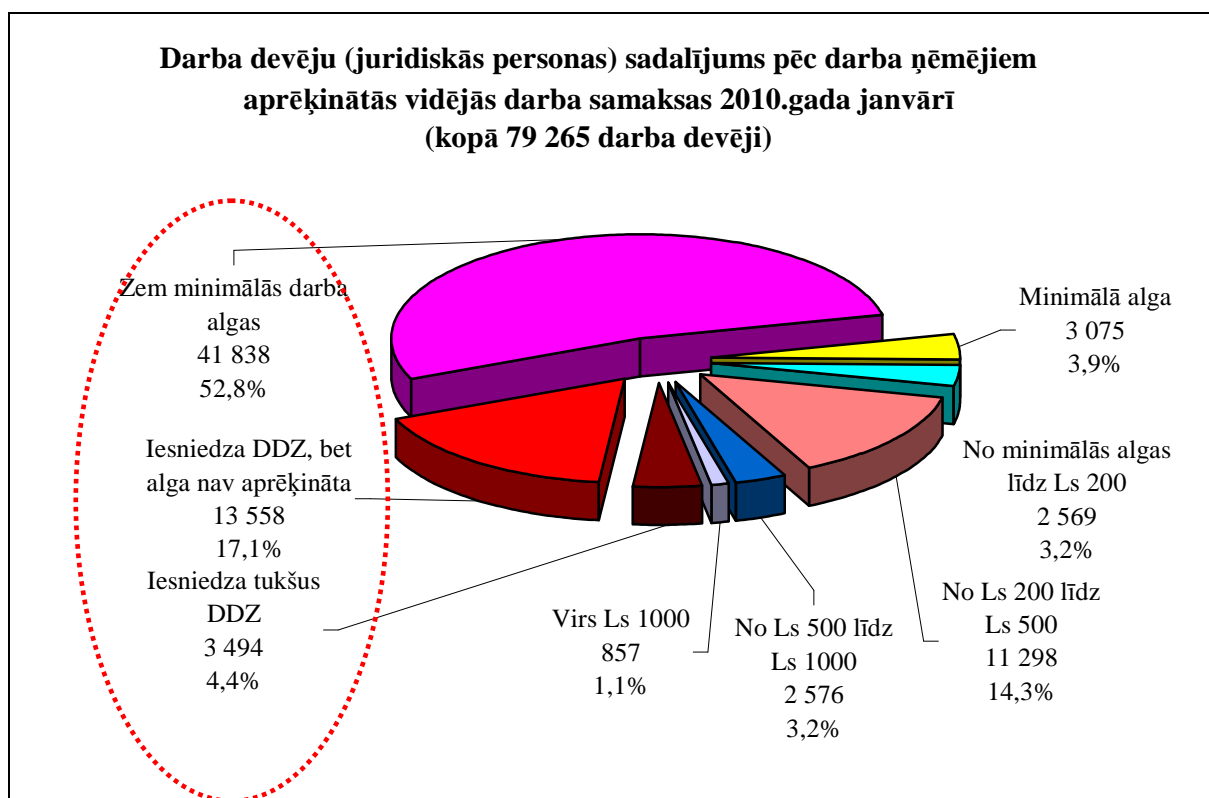
Pasākumu plāna neregistrētās nodarbinātības mazināšanai 2010. – 2013.gadam projektā ir norādīti konkrēti valsts un institūciju līmenī veicamie pasākumi – citu starpā, izmantojot neregistrēto nodarbinātību, mazināt negodīgu konkurenci un cenu dempingu.

FM izstrādātajā Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādņu projektā ir identificēta un aplūkota valstī pastāvošā ēnu ekonomikas problēma (kas arī dod aptuvenu priekšstatu par neregistrētās nodarbinātības apjomu valstī). Minētajā dokumentā ir uzsvērts, ka, lai gan oficiāli ēnu ekonomikas apjoms Latvijā netiek noteikts, problēma ir identificēta pētījumos par neregistrēto nodarbinātību. Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes un Valsts ieņēmumu dienesta ēnu ekonomikas aplēses ir 12 – 16 procentu robežās, turpretī Latvijas Darba devēju konfederācijas un vairākās citās publikācijās minētais apjoms ir ap 40 procentu. Kā ēnu ekonomikas veicinošie apstākļi tiek norādīti vaines apziņas trūkums, veikla iespēja iesaistīties (neierobežoti norēķini ar skaidru naudu), zems atklāšanas risks, kā arī ietaupījumi, ar to saprotot darbošanos ārpus oficiālās ekonomikas, ietaupot uz nodokļu un obligāto sociālās apdrošināšanas iemaksu rēķina. Minētajā projektā kā viens no nodokļu politikas pamatuzdevumiem cita starpā ir noteikts samazināt ēnu ekonomikas īpatsvaru.

4.attēls

Vēl viens ēnu ekonomikas apliecinājums un nelegālās nodarbinātības raksturojošs rādītājs ir Valsts ieņēmumu dienesta dati par darba devēju deklarētajiem darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem, kuru straujā samazināšanās ir atspoguļota 4.attēlā. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju vidējā darba alga valstī 2010.gada janvārī bija 354,09 lati.

Ņemot vērā augstāk minēto, kā arī 4. un 5.attēlā atspoguļoto, rodas pamats uzskatīt, ka komersanti saviem darbiniekiem oficiāli maksā neadekvāti zemas algas, kā rezultātā pastāv iespēja, ka šie komersanti nemaksā valstij nodokļus un sociālās apdrošināšanas iemaksas, līdz ar to tiem ir lielākas iespējas uzvarēt iepirkuma procedūrās, jo pasūtītājam var piedāvāt zemākas cenas nekā tie, kas par saviem darbiniekiem nodokļus un sociālās apdrošināšanas iemaksas maksā pilnā apmērā. Tādā veidā „likumpaklausīgie” un godīgie uzņēmumi zaudē klientus un apgrozījumu, bet valsts – ieņēmumus budžetā. Citā gadījumā, lai piedāvātu zemāku cenu un uzvarētu iepirkumu procedūrā, ģenerāluzņēmēji nereti slēdz līgumus ar apakšuzņēmējiem, kuri, savukārt, nodrošina zemāku cenu uz tā rēķina, ka darbinieki tiek nodarbināti neregistrēti vai par tiem netiek maksāti visi nodokļi un sociālās apdrošināšanas iemaksas. Lai panāktu, ka vismaz daļēji tiktu atbalstīti tie uzņēmumi, kuri saskaņā ar nodokļu normatīvajiem aktiem veic paredzētos maksājumus budžetā no darba ņēmējiem aprēķinātās darba samaksas, 2009.gada oktobrī FM tika izveidota darba grupa (turpmāk – darba grupa), kuras uzdevums bija izvērtēt iespēju starp kvalificējošajiem kritērijiem PIL iekļaut valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu izvērtējumu. Tās pamatsastāvā ietilpa pārstāvji no FM, IUB, Valsts ieņēmumu dienesta, kā arī Latvijas Kokrūpniecības federācijas un Latvijas Būvniecības asociācijas. Lai sekmētu grozījumu PIL kvalitatīvu un vispārīgu izvērtēšanu un sagatavošanu, darba grupai tika piesaistīti arī speciālisti no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, Labklājības ministrijas Darba departamenta un Sociālās apdrošināšanas departamenta, Valsts darba inspekcijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Centrālās statistikas pārvaldes, kā arī Latvijas Mežizstrādātāju savienības un biedrības „Latvijas ceļu būvētājs”.

Darba grupas darbības rezultātā tika izstrādāti grozījumi PIL, kā arī ar minētajiem grozījumiem PIL saistīti grozījumi likumā „Par nodokļiem un nodevām”. Grozījumi PIL otrajā lasījumā Saeimā ir izskatīti un pieņemti 2010.gada 25.martā. Grozījumi likumā „Par nodokļiem un nodevām” otrajā lasījumā Saeimā ir pieņemti 2010.gada 4.martā.

Attiecībā uz dalību iepirkumos, ja ir nodokļu parādi, šobrīd saskaņā ar Direktīvu 2004/18/EK (45.pants) un Publisko iepirkumu likuma 39.panta pirmās daļas 4.punktu „pasūtītājs izslēdz kandidātu vai pretendentu no turpmākās dalības iepirkuma procedūrā, kā arī neizskata pretendenta piedāvājumu, [...] ja kandidātam vai pretendētājam ir nodokļu vai valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu parādi Latvijā vai valstī, kurā tas reģistrēts”. Šis izslēgšanas nosacījums iestājas un nodokļu vai valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu nemaksāšanas fakts tiek konstatēts ar publiskajās datu bāzēs iegūstamu informāciju vai attiecīgu izziņu, kuru izdevis Valsts ieņēmumu dienests vai cita nodokļu administrēšanas iestāde Latvijā, vai līdzvērtīga nodokļu administrēšanas iestāde citā valstī, kur kandidāts vai pretendents reģistrēts (atrodas to pastāvīgā dzīvesvieta), un kura apliecina, ka kandidātam vai pretendētājam nav nodokļu vai valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu parādu. Tātad šādi saistību izpildes fakts attiecībā uz sociālās apdrošināšanas iemaksām un nodokļu nomaksu tiek konstatēts tieši – ar attiecīgu dokumentu. Tomēr minēto saistību neizpildes faktu ir iespējas konstatēt arī netieši – analizējot nomaksāto sociālās apdrošināšanas iemaksu un nodokļu nomaksu apmēru, tāpēc 4. un 5.attēlā norādītie rādītāji ir par pamatu varbūtībai par apzinātu izvairīšanos maksāt sociālās apdrošināšanas iemaksas un nodokļus.

Latvijā, pastāvot minimālās darba algas sistēmai, atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 23.septembra noteikumiem Nr.791 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi” ir noteikts, ka minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros ir 180 latu un minimālā stundas tarifa likme ir 1,083 lati. No tā izriet, ka samaksa par darbu nedrīkst būt mazāka par minimālo valstī noteikto apmēru. Šis apmērs neatkarīgi no profesijas un nozares tiek attiecināts uz visiem darba devējiem vienādi. Neskatoties uz vienoto pieeju, nozarēs tomēr pastāv objektīvas atšķirības darba samaksas apmērā, kuras atspoguļo nozaru vidējie darba ienākumi.

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 41.pantam par valsts noteiktās minimālās mēneša darba algas nenodrošināšanu, ja persona nodarbināta normālo darba laiku, vai minimālās stundas tarifa likmes nenodrošināšanu, attiecīgajam darba devējam tiek uzlikts naudas sods. Par likumā paredzēto personas nodarbināšanas ierobežojumu vai noteikumu pārkāpšanu, ja darba devējs to izdarījis atkārtot gada laikā, atbilstoši Krimināllikuma 280.pantam tiek noteikta arī kriminālatbildība. Tā kā par minētajiem pārkāpumiem valstī ir paredzēta gan administratīvā atbildība, gan kriminālatbildība, kas ir pietiekami smagas sankcijas, ir secināms, ka nodokļu nomaksa tiek uzskatīta par būtisku publiski tiesisku pienākumu pret valsti.

Mērķis atbildības piemērošanai un Direktīvas 2004/18/EK regulējumam cita starpā ir arī izvairīties no valsts naudas piešķiršanas tādiem pretendentiem, kuri neveic normatīvajos aktos noteiktās nodokļu un sociālās iemaksas. Tā kā Latvijā joprojām ir liels neregistrēti nodarbināto skaits, kā arī ēnu ekonomikas īpatsvars, ir pamats uzskatīt, ka līdz šim piemērotie instrumenti minēto problēmu novēršanai un nodokļu nomaksas veicināšanai nav pietiekami un nesasniedz ar tiem paredzēto mērķi.

Izstrādātie grozījumi paredz papildināt PIL ar vēl vienu kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumu, turpmāk paredzot, ka tie ir izslēdzami no turpmākas dalības

iepirkuma procedūrā, kā arī pasūtītājs neizskata pretendenta piedāvājumu, ja kandidāta vai pretendenta un PIL 39.panta pirmās daļas 6.punktā minētajai personai (persona, uz kuras iespējām kandidāts vai pretendents balstās) darba ņēmēju vidējie darba ienākumi par pirmajiem trīs gada ceturkšņiem pēdējo četru gada ceturkšņu periodā līdz piedāvājuma iesniegšanas dienai ir mazāki par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem valstī attiecīgajā nozarē atbilstoši NACE2.klasifikācijai divu zīmju līmeni minētajā periodā pēc Valsts ieņēmumu dienesta apkopotajiem datiem, kas ir publicēti Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā internetā. Minētais 70 procentu no darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem apmērs nedrīkst būt mazāks par minimālo mēneša darba algu valstī uz piedāvājuma iesniegšanas dienu. Šis nosacījums jāievēro gan iepriekš minētajām personām kā izslēgšanas noteikums, gan apakšuzņēmējiem, kas līguma izpildes laikā tiks mainīti. Šo grozījumu mērķis ir panākt, lai par valsts līgumu dalībniekiem kļūst tie pretendenti un kandidāti, kas ne tikai ievēro minimālo mēneša darba algu, bet par kuriem varbūtība, ka tie maksā „aplokšņu algas”, ir iespējami zema.

Minētais pretendentu izslēgšanas noteikums ir piemērojams tikai PIL 8.panta pirmajā daļā noteiktajām iepirkumu procedūrām, kas pārsniedz 8.panta otrajā daļā noteiktās līgumcenu robežas – ja publisku piegādes līgumu vai pakalpojumu līgumu līgumcena ir vienāda ar 20 000 latu vai lielāka un publisko būvdarbu līgumu līgumcena ir vienāda ar 120 000 latu vai lielāka. Tātad 70 procentu apmērs, kas noteikts darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem, netiek pieprasīts pretendentiem un kandidātiem, kas piedalās iepirkumos zem PIL 8.panta otrajā daļā noteiktajām līgumcenu robežām. No tā izriet, ka šis pretendentu izslēgšanas noteikums skar tikai tos pretendentes un kandidātus, kas pretendē uz salīdzinoši lieliem un finansiāli ietilpīgiem valsts līgumiem.

Saistībā ar minētajiem grozījumiem PIL darba grupa tika izdarījusi padziļinātu analīzi, piemērojot PIL 39.panta pirmās daļas 8.punkta redakcijā 70 procentu likmi un nosakot termiņu, par kuru iesniedzamas izziņas par darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem, turklāt Valsts ieņēmumu dienests ir apliecinājis datu par darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem konkrētajā reģionā attiecīgajā nozarē un periodā pieejamību, kā arī iespēju tos apkopot un publicēt. Sākotnēji 70 procentu likme tika pārņemta analogi no Igaunijas Publisko iepirkumu likuma. Izvērtējot situāciju Latvijā un pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta veiktajiem aprēķiniem, tika secināts, ka 70 procenti ir optimālais un piemērojamais sliekšnis, kas ļautu cīnīties ar uzņēmumiem, kuri saviem darbiniekiem oficiāli maksā neadekvāti zemas algas.

Termiņš, par kuru turpmāk pretendentiem un kandidātiem paredzēts iesniegt Valsts ieņēmumu dienesta izziņu par darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem, noteikts, lai tas optimāli un pietiekami ilgā, bet ne pārlietu īsā periodā atspoguļo darba ņēmēju vidējos darba ienākumus, kas pasūtītājam radītu kopainu par pēdējā laikā pretendenta vai kandidāta darba ņēmējiem izmaksāto darba samaksu. Ar šo normu nepieciešams nodrošināt, ka izziņa satur informāciju par darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem par pirmajiem trīs ceturkšņiem kalendārā gada pēdējo četru ceturkšņu periodā līdz piedāvājuma iesniegšanas dienai. Nav iespējams noteikt, ka izziņai jābūt par pilnu kalendāro gadu (pēdējiem četriem ceturkšņiem), jo var rasties situācija, ka, piemēram, aprīlī pretendents vēlas izņemt izziņu, taču atbilstoši normatīvajiem aktiem tam par martu, t.i. ceturkšņa pēdējo mēnesi, jāiesniedz deklarācija līdz 30.aprīlim. Turklāt par visu valsti dati ir jāievada informācijas sistēmā un jāapstrādā, kam ir nepieciešams nodrošināt papildu laiku.

Kaut arī izstrādāto grozījumu mērķis ir atbalstīt godīgos nodokļu maksātājus, par pamatu ņemot tieši specifiski Latvijā identificēto nodokļu nomaksas problēmu, lai nodrošinātu Eiropas Savienības līmenī noteikto vienādas attieksmes un tās īpašās izpausmes principu – diskriminācijas aizliegumu valstspiederības dēļ, minētais kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikums ir attiecināms arī uz ārvalstu uzņēmumiem. Gadījumā, ja tie nevarēs iesniegt attiecīgo izziņu, to būs iespējams aizstāt ar piegādātāja paša apliecinājumu (līdzīgi tas jau šobrīd ir paredzēts PIL 39.panta astotajā daļā, kas nosaka, ka gadījumā, ja piegādātājs nevar attiecīgo izziņu iesniegt, „šādus dokumentus var aizstāt ar zvērestu vai, ja zvēresta došanu attiecīgās valsts normatīvie akti neparedz, – ar paša piegādātāja vai šā panta pirmās daļas 6.punktā minētās personas apliecinājumu kompetentai izpildvaras vai tiesu varas iestādei, zvērinātam notāram vai kompetentai attiecīgās nozares organizācijai to reģistrācijas (pastāvīgās dzīvesvietas) valstī”). No tā izriet, ka minētais izslēgšanas nosacījums neradīs nevienlīdzīgu konkurenci tā iemesla dēļ, ka visiem pretendentiem un kandidātiem šim nosacījumam jāatbilst vienādi, turklāt godīgiem nodokļu maksātājiem minēto 70 procentu sliekšni izpildīt nebūs problēmas, kā to norādīja un apliecināja darba grupas pārstāvji gan no Latvijas Kokrūpniecības federācijas, Latvijas Būvniecības asociācijas, Latvijas Mežizstrādātāju savienības un Biedrības „Latvijas ceļu būvētājs”.

Attiecībā uz jaunu pretendentu izslēgšanas nosacījumu papildu Direktīvā 2004/18/EK uzskaitījumiem noteikšanu nacionālajos tiesību aktos Eiropas Savienības Tiesa lietā C–213/07 ir atzinusi, ka dalībvalstij ir tiesības līdzās jau uzskaitījumiem izslēgšanas pamatiem paredzēt papildu izslēgšanas pasākumus ar mērķi garantēt vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem un pārskatāmības principa ievērošanu. Tā kā izstrādātie grozījumi paredz nodrošināt vienlīdzīgus apstākļus nodokļu maksātājiem un tiem, kam šobrīd izdodas nelikumīgi neievērot jeb izvairīties no nodokļu nomaksas, jaunais pretendentu izslēgšanas nosacījums ir saskaņots gan ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, gan ar Direktīvu 2004/18/EK.

Lai arī piedāvātie grozījumi kopumā uzliek papildu pienākumus pasūtītājiem, tomēr citādā veidā nav iespējams veicināt nodokļu un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu nomaksu pilnā apmērā, kas ir viens no godīgas konkurences priekšnoteikumiem.

Ar cieņu,
finanšu ministrs

E. Repše

Vīza:
valsts sekretāra vietā
Administrācijas vadītājs

I. Gaugers

13.04.2010. 11:56
13462
A.Lapiņš, 67326698
Artis.Lapins@iub.gov.lv
S.Sermole, 67083915
Santa.Sermole@fm.gov.lv